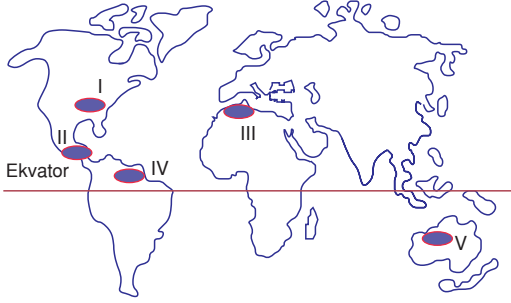

1. Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir.

Bu alanlardan hangileri Coğrafi Keşifler'le bulunan yerlerden biri **değildir**?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

2. Doğu'nun zenginliklerinin Avrupa ülkelerine taşındığı İpek ve Baharat yolları, aşağıdakilerin hangisinin sonucunda önemini **kaybetmiştir**?

- A) İstanbul'un Fethi
B) Süveyş Kanalı'nın açılması
C) Coğrafi Keşifler
D) Demiryollarının gelişmesi
E) Amerika'nın keşfi

3. Teknolojik gelişmelerin büyük hız kazanmasının aşağıdakilerin hangisinde bir değişikliğe yol açması **beklenmez**?

- A) Kültürel değişim hızında
B) Bilgi ve belgelerin paylaşımında
C) Tarımsal üretim miktarında
D) Ulaşım güvenliğinin artmasında
E) Ülkelerin sınırlarında

4. Coğrafi keşiflerin büyük bölümünü;

- I. Rusya
II. İspanya
III. Yunanistan
IV. Portekiz
V. Cezayir

gibi ülkelerden hangilerine ait denizciler gerçekleştirmiştir?

- A) I ve II   B) II ve III   C) II ve IV
D) III ve IV   E) IV ve V

5. Aşağıdakilerin hangisi Coğrafi Keşiflerin ekonomik nedenlerindedir?

- A) Avrupalıların Dünya'yı tanımak istemeleri
B) Avrupa'daki bazı kralların gemicileri desteklemesi
C) Pusulanın icadı ve gemcilik tekniklerinin gelişmesi
D) Hıristiyanlık dininin ve Avrupa kültürünün yayılmak istenmesi
E) Türklerin elinde bulunan doğu ticaret yollarına hakim olunmak istenmesi

6. Aşağıda verilen özelliklerden hangisinin Türkiye'nin jeopolitik önemini artıracak **söylenemez**?

- A) Uluslararası karayollarının Türkiye'den geçmesi
B) Doğalgaz nakil hatlarının Türkiye'den geçmesi
C) Türkiye nüfusunun hızla artması
D) Türkiye'nin endüstriyel altyapısını güçlendirmesi
E) Türkiye'nin ekonomik yapısındaki problemleri gidermesi

7. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin Dünya'daki jeopolitik önemini artıran önemli gelişmelerden biri **değildir**?

- A) Süveyş Kanalı'nın açılması
- B) GAP'nin uygulamaya konulması
- C) Panama Kanalı'nın açılması
- D) Ortadoğu'da petrol yataklarının bulunması
- E) Zengin bor yataklarının bulunması

8. I. Müslümanlığı kabul ettikten sonra kervansaray, cami, medrese gibi yapıların yaygın olarak yapılması
 II. İlk dönemlerinde atı bir simge olarak kullanmaları
 III. İlk göçebe hayata ait el sanatlarının, halıların ve çadırların önemli bir yer tutması
 IV. Bulunduğu bölgenin coğrafi özelliklerinden etkilenmemeleri
 V. Farklı kültürlerle etkileşime açık olmaması

Yukarıdakilerden hangileri Türk kültürünün özellikleri arasında **sayılamaz**?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) II ve IV
- D) III ve IV
- E) IV ve V

9. Kültür, toplumların yaşam tarzını belirleyen maddi ve manevi unsurların tümüdür.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi kültürün özelliklerinden biri **değildir**?

- A) Öğrenilebilir olması
- B) Aktarılabılır olması
- C) İhtiyaçları giderici olması
- D) Bütünleştirici olması
- E) Belli kurallarının olmaması

10. - Mezopotamya Uygarlığı
 - Mısır Uygarlığı
 - Çin Uygarlığı

Yukarıda verilen ilk uygarlıkların ortak özellikleri arasında aşağıdakilerden hangisi **sayılamaz**?

- A) Kuzey Yarım Küre'de bulunmaları
- B) Orta Kuşakta yer almaları
- C) Asya Kıtası üzerinde olmaları
- D) Akarsu vadisi üzerinde kurulmaları
- E) Yerleşik hayata dayalı olarak gelişmeleri

11. - Sıcak kuşakta kurulduğundan yerleşim alanı olarak And Dağları seçilmiştir.
 - İspanyollar tarafından yıkılmıştır.
 - Güneş saatini bulup Dünya'nın yıllık hareketini incelemişlerdir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen eski medeniyet aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Aztek
- B) İnka
- C) Maya
- D) Mısır
- E) Roma

12. Türk kültürü ortaya çıktığı, oluştuğu ve yayıldığı bölge itibarıyla Dünya'nın en eski kültürlerindedir. Komşu olduğu kültürleri etkilemiş ve onlardan etkilenmiştir.

Aşağıdaki ülkelerden hangisinde Türk kültürünün izlerine **rastlanmaz**?

- A) Özbekistan
- B) İspanya
- C) Fas
- D) Türkmenistan
- E) Yunanistan

1. Kuzey Afrika'daki III numaralı bölge Coğrafi Keşifler ile bulunmamıştır, çok eskiden beri bilinmektedir.

YANIT C

2. Coğrafi Keşiflerle Ümit Burnu Yolu'nun bulunması, İpek ve Baharat Yolu'nun önemini yitirmesine neden olmuştur.

YANIT C

3. Teknolojik gelişmelerin hız kazanması ülkelerin sınırlarında değişikliğe yol açmaz.

YANIT E

4. Coğrafi Keşifler öncelikle İspanyol ve Portekizli gemiciler tarafından gerçekleştirilmiştir.

YANIT C

5. Coğrafi Keşifler'in ekonomik nedeni, Türklerin elinde bulunan doğudaki ticaret yollarını ele geçirmektir.

YANIT E

6. Nüfusun hızla artması jeopolitik önemi artırmaz.

YANIT C

7. Panama Kanalı Türkiye'ye çok uzaktır ve açılması Türkiye'nin jeopolitik önemini etkilemez.

YANIT C

8. IV ve V'te verilenler Türk Kültürü'nün özelliklerinden değildir.

YANIT E

9. Her kültürün gelenek, görenek ve hukuk kuralları vardır.

YANIT E

10. Üç uygarlık da Kuzey Yarım Küre'nin orta kuşağında kurulup gelişmiştir. Mezopotamya Dicle ve Fırat, Mısır Nil Nehri, Çin Uygarlığı da Huang Ho Yang Çe ırmaklarının vadi tabanlarında kurulmuştur ve yerleşik hayat esastır.

Mısır Asya Kıtası'nda değil Afrika'dadır.

YANIT C

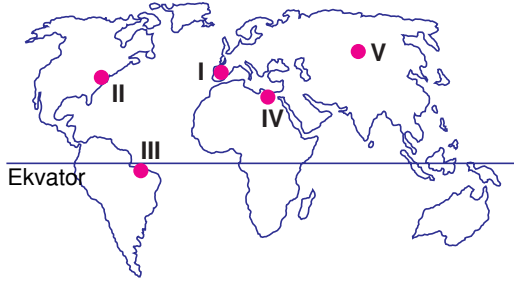
11. Güney Amerika'daki And Dağları üzerinde kurulan ve belirtilen özellikleri taşıyan uygarlık İnka'dır.

YANIT B

12. Verilen ülkeler içinde İspanya'da Türk Kültürü'nün izleri yoktur.

YANIT B

1. Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir.

Buna alanların hangisinde bulunan ülkeler Coğrafi Keşiflere öncülük etmişlerdir?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

2. Büyük Coğrafi Keşifleri'nden sonra aşağıdaki kıtaların hangisinin Dünya üzerindeki egemenliği artmıştır?

- A) Avrupa   B) Asya   C) Afrika
D) Avustralya   E) Kuzey Amerika

3. İstanbul ve Çanakkale Boğazları, Akdeniz ve Karadeniz havzalarını birbirine bağlayan çok önemli bir ulaşım yoludur.

İstanbul ve Çanakkale Boğazları aşağıda verilen ülkelerden hangisi için büyük önem taşımaz?

- A) Romanya   B) Ukrayna   C) Rusya
D) Sırbistan   E) Gürcistan

4. • İpek ve Baharat Yolu ile Akdeniz limanlarının Müslümanların kontrolünde olması
• Gemicilik teknolojisinin gelişmesi
• Pusulanın icat edilmesi

aşağıdakilerden hangisine yol açmıştır?

- A) Süveyş Kanalı'nın açılmasına
B) Coğrafi Keşiflerin başlaması
C) Havayolu ulaşımının yaygınlaşmasına
D) Yeni Dünya karalarına göçlerin başlamasına
E) Bölgeler arası etkileşimde teknolojinin öneminin artmasına

5. Türkiye Cumhuriyeti, aşağıdaki ülkelerden hangisinde yaşayan Türklerin yaşadığı problemleri gerekçe göstererek, 1974 yılında uluslararası hukuk çerçevesinde müdahale hakkını kullanmıştır?

- A) Kıbrıs   B) Gürcistan   C) Irak
D) Yunanistan   E) Bulgaristan

6. Kültürel coğrafya, kültürleri ve yeryüzüne dağılışlarını inceler.

Buna göre;

- I. Gelenekler
II. El sanatları
III. Rüzgârlar
IV. Yağış rejimi

gibi unsurlardan hangileri, kültürel coğrafyanın incelediği konular arasında yer almaz?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III
D) II ve IV   E) III ve IV

7. Aşağıdakilerden hangisi bir toplumun kültürel özellikleri arasında **sayılmaz**?

- A) Gelenek ve görenekleri
- B) Yeme - içme ve giyim - kuşamı
- C) Din ve dil özellikleri
- D) Müzik ve mimarisi
- E) Nüfus ve politikası

8. Türk kültüründe tarım ve hayvancılığın önemli öğeler olmasında;

- I. Komşu kültürler
- II. Din ve inanışlar
- III. İklim özellikleri
- IV. Bitki örtüsü

faktörlerinden hangilerinin etkin olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız III
- B) Yalnız IV
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) III ve IV

9. Türk Kültürü en eski kültürlerdendir ve bir çok kültürlerle tarih boyunca etkileşim halindedir.

Aşağıdakilerden hangisi Türk kültürünün diğer kültürlerle etkileşiminin bir sonucu **değildir**?

- A) Mimari çeşitliliğin ortaya çıkması
- B) Edebi metin zenginliğinin oluşması
- C) Başka devletlerle arasında savaşların olması
- D) El sanatlarının zenginleşmesi
- E) Türk kültürünün yayılış alanının genişlemesi

10. Aşağıdaki haritada bazı alanlar taranarak koyu renkle gösterilmiştir.

Bu alanlarda;

- I. Mezopotamya
- II. Aztek
- III. İnka
- IV. Mısır

medeniyetlerinden hangilerine ait eserlerin bulunma olanağı **yoktur**?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

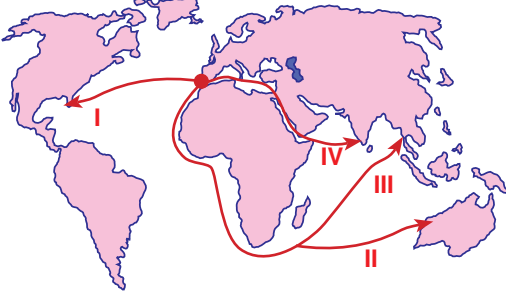
11. İlk uygarlıklarla ilgili aşağıdaki bilgilerden **yanlıştır**?

- A) Mezopotamya'da iklim ve yer şekilleri tarımsal faaliyetlerin yapılmasını kolaylaştırmıştır.
- B) Akdeniz uygarlıkları ticari malları başka bölgelere taşıırken kültürel gelişmeyi de sağlamışlardır.
- C) Maya ve Aztek, Meksika'da ortaya çıkan uygarlıklardır.
- D) İnkalar şehirlerini ve kalelerini geniş tarım arazileri üzerinde kurmuşlardır.
- E) Piramitler, Mısır uygarlığının sembolü olmuştur.

12. İletişim alanındaki gelişmeler aşağıdakilerden hangisini **en az** etkilemiştir?

- A) Tarımsal üretimi
- B) Bankacılık hizmetlerini
- C) Ulaşım sektörünü
- D) Pazarlama ve tanıtım sektörünü
- E) E ticaret etkinliklerini

1. Aşağıdaki haritada dört su yolu numaralandırılarak gösterilmiştir.

Buna göre Coğrafi Keşifler sırasında belirtilen yollardan hangileri kullanılmamıştır?

- A) Yalnız I   B) Yalnız IV   C) I ve II
D) II ve III   E) III ve IV

2. Aşağıdakilerden hangisi ilk sömürge devletlerinden biri değildir?

- A) İngiltere   B) Hollanda   C) Portekiz
D) İspanya   E) Rusya

3. I. Çadır
II. Kilim
III. Din
IV. Gelenekler
V. At

Yukarıdakilerden hangileri, Orta Asya Türk kültürünü oluşturan manevi unsurlardır?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III
D) III ve IV   E) IV ve V

4. I. Maya Uygarlığı
II. Mısır Uygarlığı
III. Çin Uygarlığı
IV. Mezopotamya Uygarlığı

Yukarıdakilerden hangileri orta kuşakta kurulmamıştır?

- A) Yalnız I   B) Yalnız IV   C) I ve II
D) II ve III   E) III ve IV

5. Türkiye'nin aşağıda verilen özelliklerinden hangisi jeopolitik önemini artırır?

- A) Yükseltinin batıdan doğuya doğru artması
B) Engebenin fazla olması
C) Üç farklı iklim türünün görülmesi
D) Stratejik önemi yüksek Boğazlara sahip olması
E) Doğusu ile batısı arasında yerel saat farkının az olması

6. – Latin Kültürü
– İslam Kültürü
– Batı Kültürü

Aşağıdaki ülkelerden hangisinin yukarıda verilen kültürlerden herhangi birinde görüldüğü söylenemez?

- A) Brezilya   B) Fransa   C) Kanada
D) Japonya   E) Türkiye

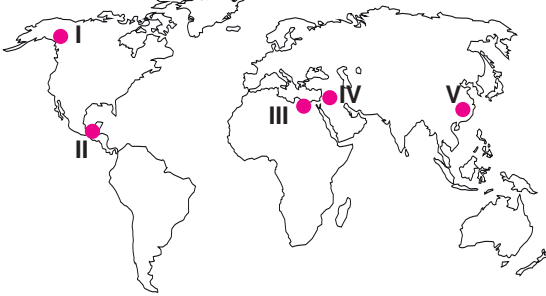
7. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin jeopolitik öneminde değişen unsurlar arasında yer alır?

- A) Jeoformolojik özellikleri
- B) İklim özellikleri
- C) Jeolojik özellikleri
- D) Koordinat özellikleri
- E) Gelişmişlik özellikleri

8. İletişim hızının yükselmesi ve çeşitliliğin artması, günümüzde aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisinin işleyişi üzerinde **daha fazla** etkili olmaktadır?

- A) Ulaşım
- B) Tarım
- C) Turizm
- D) Sanayi
- E) Ticaret

9. Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir.

Bu alanların hangisinde ilk kültür merkezlerinden birinin bulunduğu **söylenemez**?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

10. Aşağıdakilerden hangisi Türklerin belirgin şekilde bulunduğu ülkelerden biri **değildir**?

- A) Azerbaycan
- B) Çek Cumhuriyeti
- C) Özbekistan
- D) Türkmenistan
- E) İran

11. Eskiden beri atalarımızda var olan sevgi, saygı, misafirperverlik, yardımseverlik gibi özelliklerin günümüzde de devam ettirilmesi, kültürün aşağıdaki özelliklerinden hangisinin göstergesidir?

- A) Öğrenilebilir olması
- B) Aktarılabılır olması
- C) Değişebilir olması
- D) Belirli kurallarının olması
- E) İhtiyaçları giderici olması

12. Aşağıdakilerden hangisi Türk kültüründe küçükbaş hayvancılığın çok önemli olduğuna kanıt olarak gösterilebilir?

- A) Bakır işlemciliğinin gelişmiş olması
- B) Yünlü el dokuma sanatlarının gelişmiş olması
- C) Han, hamam ve kervansarayların inşa edilmesi
- D) Resimlerde ve işlemlerde çiçek motiflerinin kullanılması
- E) Evlerin yapılmasında kerpiç malzemenin kullanılması

13. I. Güreş
II. Cirit
III. Boks
IV. Futbol

Yukarıdaki sportif faaliyetlerden hangileri Türk kültürünün sembelleri arasındadır?

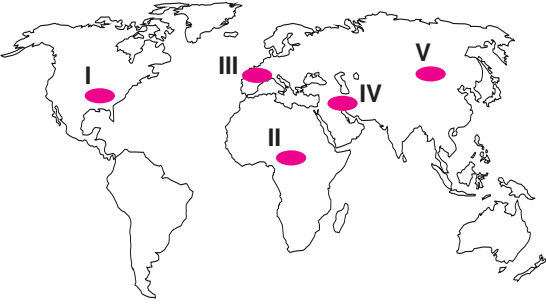
- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I ve IV
- E) III ve IV

1. I. İnkâ
II. Mısır
III. Mezopotamya
IV. Çin

Yukarıdaki medeniyetlerden hangilerinin kurulduğu yerler, Türkiye'ye daha **yakındır**?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III
D) II ve IV   E) III ve IV

2.

Yukarıdaki haritada taranarak numaralandırılan bölgelerden hangisi Türk kültürünün doğduğu bölgedir?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

3. Türk kültürünün temelleri, yaşadığı tecrübe ve coğrafi konum ile artmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi Türk kültürünün temelden etkilendiği kültürdür?

- A) Çin kültürü
B) İslam kültürü
C) Yunan kültürü
D) Hint kültürü
E) Pers kültürü

4. Aşağıdakilerden hangisi, Türk kültürüne ait simgelerden **değildir**?

- A) Ebru   B) Lale   C) At
D) Kervansaray   E) Heykel

5. Aşağıdakilerden hangisi, bir ulusa ait kültürün dünyanın en eski kültürlerinden biri olduğuna kanıt olarak gösterilebilir?

- A) Tarım ürünlerini motiflerinde kullanması
B) Nüfusu fazla olan bir ülkeye ait olması
C) Komşu kültürleri etkilemiş olması
D) Eski dönemlere ait kalıntılarının bulunması
E) İklim özelliklerinden etkilenmiş olması

6. Türk kültürünün aşağıdaki sembollerinden hangisi yaşanan çevrenin doğal koşulları ile **açıklanamaz**?

- A) At koşum takımları
B) Çadır
C) Yünlü halı
D) Türk kahvesi
E) Cirit oyunu

7. Türk kültürü ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

- A) Çok eski ve köklü bir kültürdür.
B) Büyük ve güçlü devletler kurmuşlardır.
C) Zaman içinde etki alanını yitirmiştir.
D) Asya'dan Afrika ve Avrupa'ya kadar yayılmıştır.
E) Farklı kültürlerden etkilenmiş ve onları etkilemişlerdir.

8. Mezopotamya, Mısır, Hint ve Çin medeniyetinin kurulduğu yerler göz önüne alındığında il uygarlıkların kuruluş yerlerinin seçiminde aşağıdakilerden hangisinin **daha çok** etkili olduğu söylenebilir?

A) Dini yapıların
B) Bitki örtüsünün
C) Su kaynaklarının
D) Ulaşım olanaklarının
E) Yeraltı kaynaklarının

9. Türk kültürünün ilk ortaya çıktığı bölge Orta Asya'dır.

Bu dönemde, Türk kültürünün;

I. Çin
II. Hint
III. Yunan
IV. Mısır

kültürlerinin hangilerinden etkilendiği söylenemez?

A) Yalnız I   B) Yalnız IV   C) Yalnız III
D) I ve II   E) III ve IV

10. Türk kültürünü simgeleyen unsurlar arasında çadır, at ve kilimin yanı sıra han, hamam ve kervansaraylar da bulunmaktadır.

Bu durum Türk kültürü ile ilgili aşağıdakilerden hangisini kanıtlar?

A) Çok eski bir geçmişe sahip olduğunu
B) Köklü geçmişi nedeniyle insan sevgisini ve dünya barışını temel aldığı
C) Coğrafi konumundan dolayı farklı kültürlerden etkilenmiş olduğunu
D) Hem göçebe hem de yerleşik yaşamın izlerini taşıdığını
E) Bulunduğu bölgenin coğrafi koşulları nedeniyle tarım ve hayvancılıkta gelişmiş olduğunu

11. Aşağıdaki medeniyetlerden hangisinin kurulmasında ve gelişmesinde önemli akarsular ve bunların suladıkları ovalar etkili **olmamıştır**?

A) Çin uygarlığı
B) Hint uygarlığı
C) İnkay uygarlığı
D) Mısır uygarlığı
E) Mezopotamya uygarlıkları

- 12.

Yukarıdaki haritada hangi kültürün dağılışı gösterilmiştir?

A) Mısır   B) Mezopotamya   C) Maya
D) Hint   E) Akdeniz

13. Türk kültürüne ait tarihi eserler, aşağıdaki ülkelerden hangisinde **bulunmaz**?

A) Rusya   B) Irak   C) İran
D) İngiltere   E) Suriye

14. Dünya'daki ilk şehir yerleşmeleri Mısır, Hindistan ve Güneydoğu Asya'nın akarsu vadilerindeki verimli topraklar üzerinde ortaya çıkmıştır.

Buna göre, ilk şehir yerleşmelerinin ortaya çıkmasında aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisi etkili olmuştur?

A) Tarım   B) Taşımacılık   C) Turizm
D) Madencilik   E) Avcılık

KONU TESTİ - 4 (ÇIKMIŞ SORULAR)

1. Günümüz toplumlarının bir bölümünün gelecek için en önemli hedefleri arasında, bilginin ve nitelikli insan gücünün artırılması ve refah seviyelerinin yükseltilmesi bulunmaktadır.

Bu hedeflere ulaşmada;

- I. Bilgi ve teknolojinin geliştirilmesi
- II. Kaynak verimliliğinin artırılması
- III. Modern şehirlerin kurulması
- IV. Nüfus artışının sağlanması

faaliyetlerinden hangileri daha fazla etkili olacaktır?

(2018 - AYT SOS. BİL. 2)

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III
D) II ve IV   E) III ve IV

2. Dünyadaki kültürel gelişim birbirine eklenerek günümüze kadar gelmiştir. Nitekim farklı devletler ve milletler arasındaki ürünlerin ticaretini sağlayan ulaşım sistemleri kültürel etkileşimin en önemli ayaklarından birini oluşturur. Özellikle uzunluğu fazla olan kara yollarının kültürel etkileşimde daha etkili olduğu bilinmektedir.

Aşağıdaki yollardan hangisi bu etkileşime daha fazla katkı sağlamıştır?

(2017 - LYS 3)

- A) Baharat Yolu
- B) İpek Yolu
- C) Kral Yolu
- D) Likya Yolu
- E) Çay Yolu

3. Dünyadaki ilk kültür merkezlerinin ortaya çıkışında akarsuların ve onların oluşturduğu verimli tarım arazilerinin büyük önemi vardır. Bu akarsuların bulunduğu alanlar geçmişten günümüze önemini hep korumuştur.

Aşağıdakilerden hangisi, bu türden akarsulara örnek gösterilemez?

(2016 - LYS 3)

- A) Nil   B) Volga   C) Dicle
D) Fırat   E) İndus

4. Coğrafi Keşiflerden sonraki süreçte aşağıdaki kıtaların hangisinden diğerine daha fazla insan göç etmiştir?

(2016 - LYS 4)

- A) Afrika'dan Avrupa'ya
- B) Avustralya'dan Afrika'ya
- C) Afrika'dan Asya'ya
- D) Asya'dan Avustralya'ya
- E) Avrupa'dan Amerika'ya

5. I. Kıtaların birbirine çok yaklaştığı alanda bulunmasına bağlı olarak Doğu ve Batı kültürleri arasındaki etkileşimi daha yoğun yaşaması
II. Zengin petrol ve doğal gaz rezervlerine sahip Orta Doğu ve Kafkas ülkeleri ile sanayileşmiş fakat yeterli enerji kaynaklarına sahip olmayan Avrupa ülkeleri arasında bulunması
III. İstanbul ve Çanakkale boğazlarının, Karadeniz'e kıyısı olan limanlar için çıkış noktası olması

Yukarıdakilerden hangileri Türkiye ekonomisine uluslararası düzeyde doğrudan katkı sağlamaktadır?

(2016 - LYS 3)

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) II ve III

6. XIX. yüzyılda Batı Avrupa ülkelerinde başlayan sanayileşme faaliyetleri, zamanla Kuzey Amerika ve Doğu Asya ülkelerinde de gelişmeye başlamıştır. Demir-çelik sanayisi bu faaliyetlerin lokomotifini olmuş ve gelişen teknoloji ile birlikte farklı sanayi kolları doğmuştur.

Buna göre, demir-çelik sanayisinin gelişmesinde aşağıdaki doğal kaynaklardan hangisi etkili olmuştur?

(2015 - LYS 3)

- A) Ormanlar   B) Linyit   C) Petrol
D) Doğal gaz   E) Taş kömürü

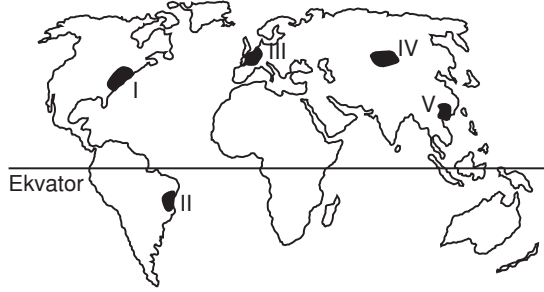
7. Türkiye; göreceli konumunun sağladığı koşullarla bölgesel ve küresel ölçekte siyasi, askerî ve ekonomik bir etkiye sahiptir. Bir devletin dünya üzerindeki yeri; dış siyaseti ve ekonomik ilişkileri bu etkide önemli bir yere sahiptir.

Aşağıdakilerden hangisi, Türkiye’de bu durumun ortaya çıkardığı bir gelişme değildir?

(2015 - LYS 3)

- A) Nüfusunun giderek artması
B) Enerji koridoru olması
C) AB’ye üyelik başvurusu
D) NATO’ya üye olması
E) Ulaşımın giderek gelişmesi

8.

Herhangi bir yerin kültürel yapısı; doğal ortam özellikleri yanında dil, din, ırk vb. özelliklerle ilişkilidir.

Buna göre haritada işaretli alanların hangisinde, beşerî yapıya bağlı kültürel çeşitliliğin daha fazla olduğunu söylemek mümkündür?

(2013 - LYS 3)

- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. Amerika kıtalarının keşfinden sonra, bu kıtalara 20. yüzyılın başlarına kadar yoğun bir göç hareketi yaşanmıştır. Bu göçlerin sonunda yeni devletlerin kurulması ise dünya tarihini değiştirecek gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır.

Bu göçlerin yaşanmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisi daha fazladır?

(2014 - LYS 3)

- A) Toplumsal baskılardan kaçmak
B) Ekonomik fırsatları yakalamak
C) İnançlarını özgürce yaşamak
D) Macera tutkusu ve keşif
E) Farklı kültürleri tanıma isteği

10. Aşağıdaki haritada ilk yerleşmelerin ve kültür merkezlerinin kurulduğu başlıca yerler gösterilmiştir.

Buna göre, bu uygarlıkların kurulduğu yerlerin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

(2010 - LYS 3)

- A) Verimli tarım alanları ve su kaynaklarının olması
B) Okyanus kıyısında yer alması
C) Zengin orman örtüsüyle kaplı olması
D) Sıcaklık ve yağışın fazla olması
E) Yer şekillerinin dağlık ve engebeli olması

11. Aşağıdaki ekonomik gelişmelerin hangisinde Türkiye’nin jeopolitik konumu doğrudan etkilidir?

(2010 - LYS 3)

- A) Endüstride gelişmiş olan ülkelerin dünyaca ünlü markalarını üretmek için Türkiye’de fabrika kurmaları
B) Bazı ülkelerin Türkiye’de arazi satın alarak organik tarım yapmaları
C) Farklı dönem ve kültürlerle ait tarihî eserlerin Türkiye turizmi açısından önemli bir kaynak oluşturması
D) Azerbaycan ve Irak petrolünün Türkiye toprakları üzerinden Akdeniz’e ulaştırılması
E) Dış piyasalarda, Türkiye’de üretilen tekstil ürünlerine talebin fazla olması

COĞRAFYA

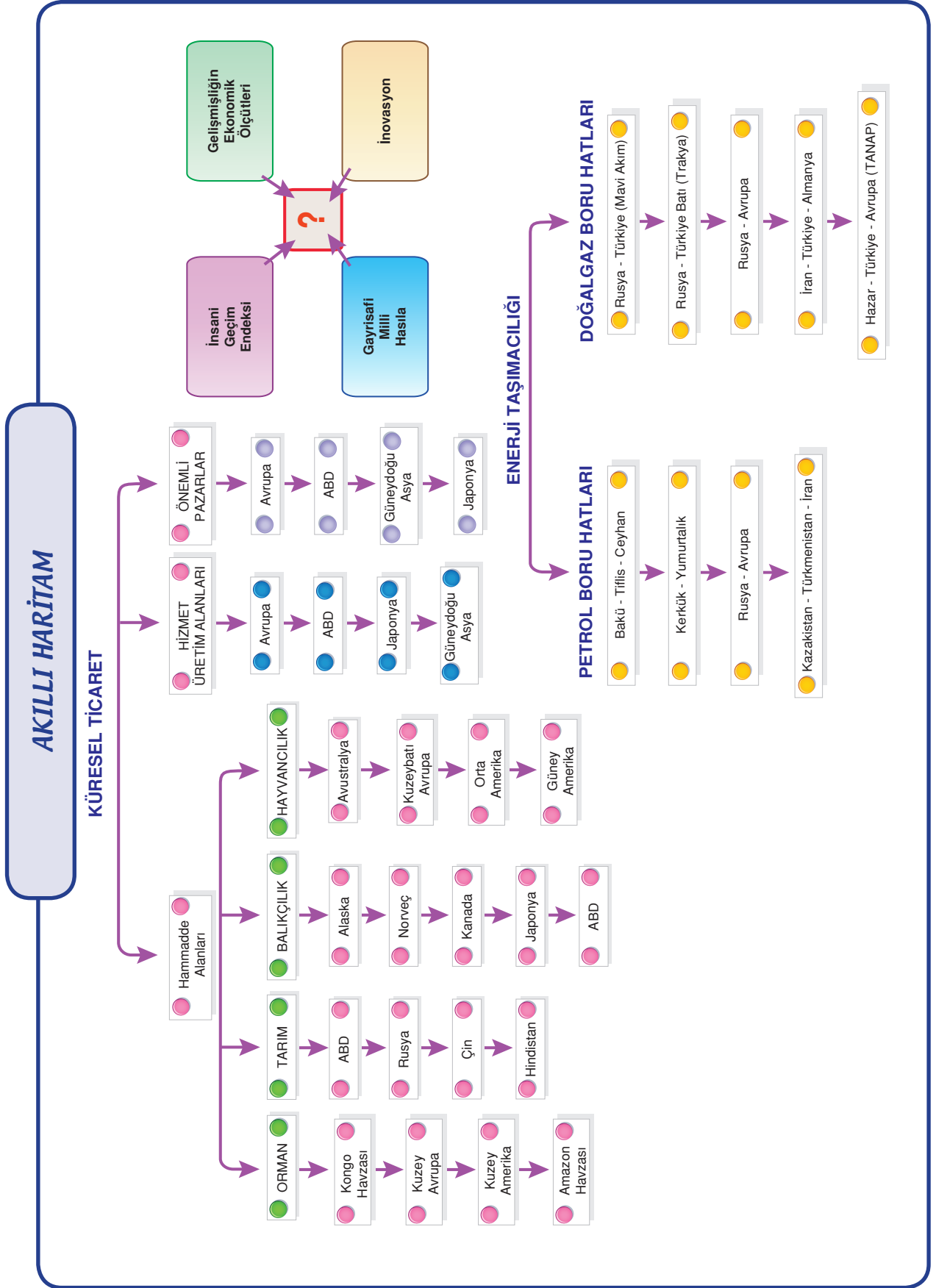
ÇKS - AYT

KÜRESEL ORTAM BÖLGELER

2. BÖLÜM :

- *Gayrisafi Milli Hasıla ve İnsani Gelişme Endeksi*
- *Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Ekonomik Özellikleri*
- *İnovasyon*
- *Ülkelerin Doğal Kaynak Potansiyelinin Bölgesel ve Küresel İlişkideki Rolü*
- *Küresel Güçlerin Doğal Kaynaklar Üzerindeki Rolü*
- *Bölgeler ve Ülkeler Arası Ticarete Hammadde, Üretim Alanları ve Pazarların Rolü*
- *Dünya'daki Enerji Nakil Hatları ve Türkiye*

GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA (GSMH) NE DEMEKTİR ?

Bir ülke vatandaşlarının bir yıl içinde ürettikleri toplam mal ve hizmetlerin parasal değer olarak karşılığına denir. Para birimi olarak genelde dolar kullanılır. Bu değer gelişmiş ülkelerde fazla, geri kalmış ülkelerde azdır.

GSMH'nin nüfusa bölünmesiyle, **Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla** elde edilir.

Bazı ülkelerin gayri safi milli hasılası aşağıdaki tabloda verilmiştir. Türkiye Dünya'da 18. sıradadır.

Ülke	Gayri Safi Milli Hasıla (2017 - Dolar)	Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla (2017 - Dolar)
ABD	18 Trilyon 37 Milyar	58.000
Japonya	4 Trilyon 123 Milyar	46.000
Almanya	3 Trilyon 30 Milyar	41.000
Türkiye	718 Milyar	10.000
Afganistan	20 Milyar	600
Ruanda (Afrika)	8 Milyar	700

İNSANİ GELİŞME ENDEKSİ NEDİR ?

Birleşmiş Milletler tarafından konulan çeşitli ölçülere göre hazırlanan bir ölçümdür. Bu ölçütlerin değeri ne kadar yüksekse ülke o kadar gelişmiştir.

Bu ölçütlerin bazıları şunlardır:

- Ortalama yaşam süresi ve yaşam kalitesi
- Okur-yazar oranı, eğitim düzeyi
- Okullaşma oranı
- Kişi başına düşen ulusal gelir
- Kişisel ve siyasi özgürlük
- İnsan haklarına saygı

Örnek

Ülkelerin gelişmişlik düzeyini belirleyen önemli ölçeklerden biri de Birleşmiş Milletlerin geliştirdiği insani gelişim endeksidir. Bu endeks, ülkelerin beşerî ve ekonomik özellikleri göz önüne alınarak hesaplanır.

Yandaki tabloda, 2007 yılındaki insani gelişim endeksi-ne göre yapılan sınıflamalarda yer alan bazı ülkeler gösterilmiştir.

Buna göre, bir ülkenin insani gelişim endeksinin yükselmesinde aşağıdakilerden hangisinin en az etkili olduğu savunulabilir?

(2010 - LYS 3)

- Okuryazar oranının artması
- Ortalama yaşam süresinin uzaması
- Kişi başına düşen ulusal gelirin artması
- Okullaşma oranının artması
- Çalışma çağındaki nüfusun artması

Cözüm

İnsani Gelişim Endeksi (2007)			
Çok yüksek (1,0 - 0,90)	Yüksek (0,89 - 0,80)	Orta (0,79 - 0,50)	Düşük (0,49 - 0)
Norveç	Polonya	Ürdün	Zambiya
Avusturya	Malezya	Mısır	Senegal
ABD	Brezilya	Hindistan	Etiyopya
Belçika	Türkiye	Nijerya	Afganistan

A, B, C ve D seçeneğinde verilenler yaşam standardının yükseldiğini gösterir.

Çalışma çağındaki nüfusun artması özellikle geri kalmış ülkelerde görülen bir durumdur, doğurganlık oranının arttığı anlamına gelir.

Bu da kişi başına düşen ulusal geliri düşürür.

YANIT E

Bazı ülkelerin insani gelişme endeksi aşağıdaki tabloda verilmiştir. Endeks 1 (bir) üzerinden değerlendirilir ve bir ülkenin endeksi 1 ise çok gelişmiş demektir.

Ülke	İnsani Gelişim Endeksi	Ortalama İnsan Ömrü	Okuma - Yazma Oranı (%) 1995 - 2005	Okullaşma Oranı (%) 2005	Satın alma Gücü (Dolar)
Norveç	0,968	79,8	99	99,2	41,420
Kanada	0,961	80,3	99	99,2	33,375
ABD	0,951	77,9	99	93,3	41,890
İngiltere	0,946	79,0	99	93,0	33,238
Çin	0,777	72,5	90,9	69,1	6,757
Türkiye	0,775	71,4	87,4	68,7	8,407
Hindistan	0,619	63,7	61,0	63,8	3,452
Nijerya	0,470	46,5	69,1	56,2	1,128
Mali	0,380	53,1	24,0	36,7	1,033

GELİŞMİŞ ÜLKELERİN EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

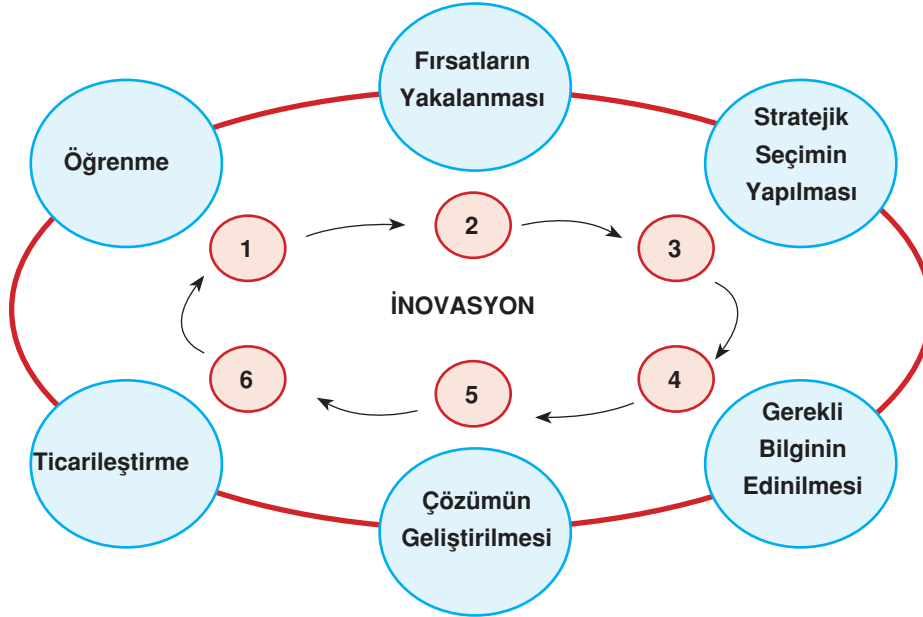
ABD, Almanya, Fransa, Japonya, İngiltere, İtalya, Hollanda.... gibi ülkeler gelişmiş ülkelerdir.

Bu ülkelerin genel ekonomik özellikleri şunlardır :

1. Sanayi gelirleri tarım gelirlerinden çok fazladır. Yani ekonomilerinde birincil ekonomik faaliyetlerin payı az; ikincil ve üçüncül ekonomik faaliyetlerin payı fazladır.
2. Tarım modern yöntemlerle yapılır.
3. İşsizlik sorunları ya yoktur ya da azdır.
4. Nitelikli işçi (kalifiye eleman) oranı fazladır.
5. Hammade alıp, mamül madde satarlar.
6. Dış ticaret hacimleri yüksektir.
7. Enflasyon oranı düşüktür.
8. Ulusal paraları değerlerini korur.
9. Kişi başına düşen elektrik tüketim miktarı fazladır.
10. Bazı ülkeler son yıllarda dışarıdan işçi alma yerine fabrikalarını yani iş yerlerini Çin, Hindistan gibi ülkelere taşı-
maktadırlar.
11. İnovasyon çok önemlidir, girişimcilik desteklenir ve dijitalleşme konusunda önde gelirler.

İNOVASYON NEDİR ?

En basit tanımıyla inovasyon farklı, değişik yeni fikirler geliştirmek ve bunları uygulamaktır. Bu fikirler daha önce çözülmemiş sorunları çözmek veya daha önce karşılanmayan ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla geliştirilebilir. Ya da zaten var olan pek çok ürün ve hizmeti daha güzel, daha kullanışlı, daha çok insanın işine yarayacak hale getirmeyi amaçlayabilir. Bu fikirlerin hayata geçirilmesi ve ortaya ürün , hizmet veya iş yapış yöntemlerinin çıkarılmasıyla ve ardından bu ürün ve hizmetlerin satılmaya veya iş yapış yöntemlerinin uygulanmaya başlanmasıyla inovasyon yapılmış olur.

İnovasyon süreci, bilginin ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürülmesi olarak tanımlanır. Bu nedenle de teknik, ekonomik ve sosyal süreçlerin oluşturduğu bir bütündür. Bireylerde ve toplumda değişime olan istek, yeniliğe açıklık ve girişimcilik ruhuyla özdeşleşen bir kültür gerektirir. **İnovatif düşünce** kültürüne sahip bireyler yeni fikirler ortaya çıkarırlar.

İnavosyan Örnekleri

Bir firma, yıkandığında buruşmayan dolayısıyla da ütü gerektirmeyen kumaş geliştirip üretir ve satarsa inovasyon (ürün inovasyonu) yapılmış olur. Başka bir firmanın daha iri, bol ürün veren, hastalıklara dayanıklı domates üretmek için domates tohumlarını geliştirmesi de inovasyondur. Diğer bir firmanın insan sağlığı için yararlı bir yağ olan Omega 3 içeren yumurtalar üretmesi ve bunları çocukların ilgisini çekecek ve onları yumurta yemeğe özendirerek şekilde güzel paketler içinde satması da bir inovasyondur. Ya da bir hastane, hastalarının tahlil sonuçlarını internetten görülebilmelerini sağlıyorsa, o da inovasyon yapmış olur.

İNOVASYON NEDEN ÖNEMLİDİR ?

İnovasyon yapan firmaların, sanayi kuruluşlarının, hastanelerin, marketlerin, otellerin, bankaların... vb. (yani işletmelerin) bulunduğu ülkelerde işsizlik azalır, kişilerin kazançları artar; herkes daha iyi şartlarda yaşamaya başlar. Bir ülkede ne kadar çok inovasyon yapan işletme varsa o ülkenin insanların yaşam kalitesi ve refahı o kadar artar. İnsanlar çok daha iyi şartlarda yaşar, çok daha iyi hizmetlerden yararlanır ve çok daha yüksek gelirler elde ederler. Aynı zamanda ülkenin de rekabet gücü artar. Bunun anlamı ise, o ülkenin diğer ülkelere göre daha güçlü bir konuma yükselmesidir. Hepimizin arzusu ve isteği, herkesin daha iyi şartlarda yaşaması, ülkemizin ve toplumumuzun kalkınıp gelişmesi olduğuna göre, bize bu kapıları açacak anahtar inovasyondur.

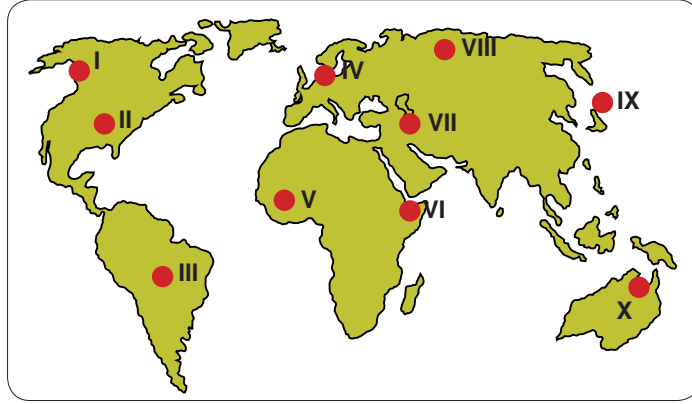
Gelişmiş ülkelerde inovasyon çok önemlidir.

Basit İnovasyon Örnekleri

Etkinlik 1

Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir.

Bu alanların gelişmişlik özelliğini, gayri safi milli hasıla, insani gelişme endeksi ve inovasyon özelliğini işaretleyiniz.

Bölge	Gelişmişlik Düzeyi		Gayri Safi Milli Hasıla		İnsani Gelişme Endeksi		İnovasyona Teşvik Etme	
	Gelişmiş	Geri Kalmış	Az	Fazla	Yüksek	Düşük	Az	Fazla
I.								
II.								
III.								
IV.								
V.								
VI.								
VII.								
VIII.								
IX.								
X.								

DOĞAL KAYNAK POTANSİYELİNİN ÜLKELERİN BÖLGESEL ve KÜRESEL İLİŞKİLERİNE ETKİLERİ

Madenler, enerji kaynakları, ormanlar, su ve toprak varlığı gibi doğal kaynak topluluklarının gelişmesinde her zaman önemli bir etken olmuştur. ABD, Kanada, Norveç gibi doğal kaynak bakımından zengin olan ülkelerin bir kısmı bu kaynaklar sayesinde daha çok gelişmiştir.

Doğal kaynak bakımından zengin olan bazı ülkeler ise yeterince gelişmemiştir. Günümüzün en önemli doğal kaynağı olan petrol bakımından zengin olan Hazar Havzası ülkeleri (Azerbaycan, Türkmenistan, İran) ile Ortadoğu ülkeleri (Suudi Arabistan, İran, Irak, Suriye, Katar, Kuveyt, Mısır, Libya ...) fazla gelişmemişlerdir. Bunlardan başka zengin maden yataklarına, ormanlara, topraklara sahip başka gelişmemiş ülkeler de vardır.

Gelişmiş ülkelerin önemli bir kısmı, tarihte uzun süre sömürgeler edinmiş ve bu sömürge bölgelerindeki doğal kaynakları kullanmışlardır. Günümüzde de gelişmiş ülkelerin bir kısmı, ihtiyaçları olan doğal kaynakları geliştirmekte olan ülkelere karşıdır.

Küresel güç sayılan bu ülkeler, doğal kaynakların fazla olduğu ülkeler üzerinde egemenlik kurmaya çalışmaktadır. Bu yüzden savaş bile açabilmektedirler. (ABD'nin Irak'ı işgali gibi)

Bu durum petrol, doğal gaz, orman, maden... gibi zengin doğal kaynaklara sahip ülkelerin önemini artırırken, küresel güçler arasındaki rekabeti de körüklemektedir.

KÜRESEL TİCARETTE HAMMADDE, ÜRETİM VE PAZAR ALANLARININ ROLÜ**KÜRESEL TİCARET**

Dünya ticaretinin dağılımına baktığımızda çok karmaşık bir yapı karşımıza çıkar. Ülkelerin birbirleriyle ticaret yapmalarının temel nedeni, kendi ülkelerinde üretilmeyen veya çok büyük maliyetler gerektiren malları daha ucuz almaktır. Dünyada hiçbir ülke kendi ihtiyaçlarını kendisi üretecek kaynak ve kapasiteye sahip değildir. Ülkeler, sahip oldukları fazla kaynakları ve ürettikleri malları başka ülkelere satıp ihtiyaçları olan ürünleri de başka ülkelere alırlar. Bu olay sonucunda uluslararası (küresel) ticaret ortaya çıkar.

ÖNEMLİ ENERJİ ÜRETİM VE TÜKETİM ALANLARI**Petrol**

Gelişmişliğin en önemli ölçütlerinden biri kişi başına düşen enerji tüketimidir. Dünyanın en önemli enerji hammaddesi ise % 40'lık bir payla petroldür. Bu stratejik kaynağın, dünya politikasını yönlendiren kuruluşların başında OPEC (Petrol üreten ve dışsatımını yapan ülkeler) gelir.

Dünyada yaşanan politik ve ekonomik olayların petrol arama ve üretim faaliyetlerine yön verdiği görülmektedir. Körfez Savaşı sonrasında, dünya petrol rezervlerinin % 36'sına sahip olan Ortadoğu ülkeleri ile OPEC ülkeleri arasında şartların olumsuz yönde değişmesi dünya petrol endüstrisini de olumsuz etkilemiştir.

Petrol Çıkarma Pompası

En çok petrol üreten ülkeler (1000 Varil/gün)			En çok petrol tüketen ülkeler (1000 Varil/gün)		
1	Suudi Arabistan	9.230	1	ABD	17.810
2	ABD	7.995	2	Japonya	5.550
3	Rusya Federasyonu	6.170	3	Çin	4.110
4	İran	3.800	4	Almanya	2.915
5	Meksika	3.500	5	Rusya Federasyonu	2.455
6	Venezuela	3.335	6	Güney Kore	2.020
7	Norveç	3.215	7	Fransa	2.010
8	Çin	3.205	8	İtalya	1.975
9	İngiltere	2.800	9	Hindistan	1.820
10	BAE	2.710	10	Kanada	1.815
Dünya Toplam		73.105	Dünya Toplam		71.530

Dünya'da en çok petrol üretilen bölgeler, **Ortadoğu, Hazar Havzası, Kuzey Afrika, Kuzey Amerika ve Güney Amerika**'dir. (Özellikle Venezuela).

Kömür

Kömür, petrole oranla daha az tercih edilen bir kaynak olmakla beraber enerji hammaddesi olarak kullanım oranı % 28'dir. Kömür madenciliği, sürekli yatırım gerektiren ve büyük sermaye isteyen bir madencilik türüdür. Bunun yanı sıra hızlı nüfus artışına paralel olarak yakıt amaçlı kullanılan kömür yoğun hava kirliliğine yol açtığından son yıllarda daha az tercih edilmektedir.

Taşkömürü sanayide, linyit ise termik santrallerde elektrik enerjisi elde etmede önemli hammaddelerdir. Taşkömürü özellikle demir-çelik endüstrisinde yakıt olarak kullanıldığından büyük önem taşır. Bu nedenle dünyada taşkömürünün önemi sanayi devrimiyle birlikte büyük oranda artmıştır.

Doğalgaz

Enerji kaynağı hammaddesi olarak kullanım oranı % 23'tür. Kullanım alanı sanayide çok yaygındır. Petro-kimya, fotoğraf filmi, tekstil, gübre başlıca kullanım alanlarıdır. Bunun dışında elektrik üretimindeki payı yüksektir. Diğer gazlara oranla daha temiz bir gaz olduğundan yakıt olarak ve ısınmada da tercih edilir. Rezervinin en fazla olduğu bölgeler % 40'lık oranla Rusya ile beraber eski SSCB ülkelerinin bulunduğu topraklardır. Toplam rezervin % 33'ü Rusya'dadır. Bugün için en fazla ABD'de çıkarılır.

Önemli Sanayi Üretim Alanları

Kuzey Amerika, Batı Avrupa, Japonya, Çin, Güneydoğu Asya ve Rusya Federasyonu

**Önemli Hizmet Üretim Alanları
(Bankacılık, Sigortacılık vs.)**

Avrupa, ABD, Japonya ve Güneydoğu Asya

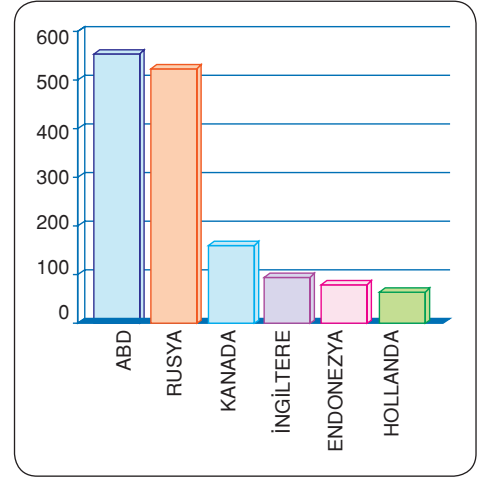
Önemli Pazarlar

Avrupa, ABD, Japonya ve Güneydoğu Asya

Bu bölgeler, büyük pazarlar olduğu gibi aynı zamanda yatırımların hem kaynağı hem de yoğunlaştığı ve fazla miktarda üretimin yapıldığı yerlerdir.

Yıl	1970	2016
Dünya üretimi	2140.0	3575.0
Çin	360.0	1066.0
ABD	550.4	858.7
Rusya	432.7	322.0
Hindistan	73.7	225.1
Ukrayna	120.0	187.0
Güney Afrika	54.6	174.5

Dünya taşkömürü üretiminde önde gelen ülkeler (milyon ton)

Dünya doğalgaz üretimi (Milyar/m³)

Fabrikalar

Önemli Tarımsal Hammadde Alanları

ABD, Rusya, Çin, Hindistan

Önemli Orman Ürünleri Üretim Alanları

Güney Amerika'da Amazon Havzası, Orta Afrika'da Kongo Havzası, Kuzey Avrupa, Kuzey Amerika (özellikle Kanada) ve Kuzey Asya (Rusya)

Aşağıdaki harita yorumlandığında ticaretin yoğunlaştığı bölgeler o bölgelerde bulunan ülkelerin gelişmişlik seviyelerine göre değişmektedir. Haritada görüldüğü gibi dünya ticaretinin büyük bir kısmı Kuzey Yarımküre, Kuzey Amerika, Batı Avrupa, Doğu ve Güneydoğu Asya'da yoğunlaşmıştır.

Önemli Balıkçılık Üretim Alanları

Japonya, Peru, Norveç ve bunların çevreleri, Kanada'nın batısı, ABD'nin doğusu ve Alaska

Önemli Hayvancılık Üretim Alanları

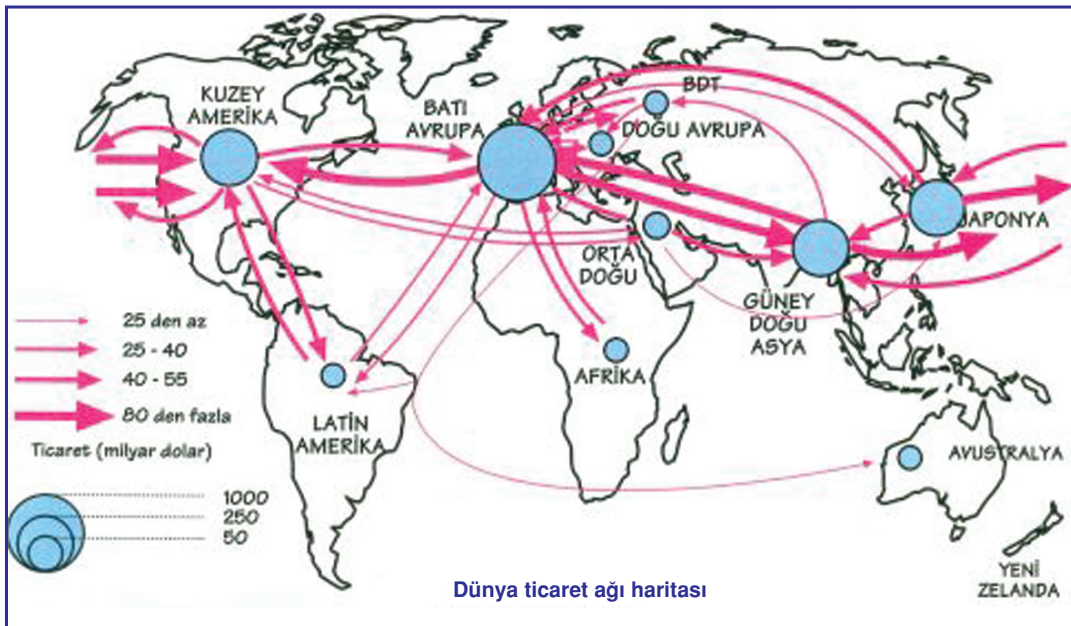
Avustralya, Kuzeybatı Avrupa, Orta ve Güney Amerika

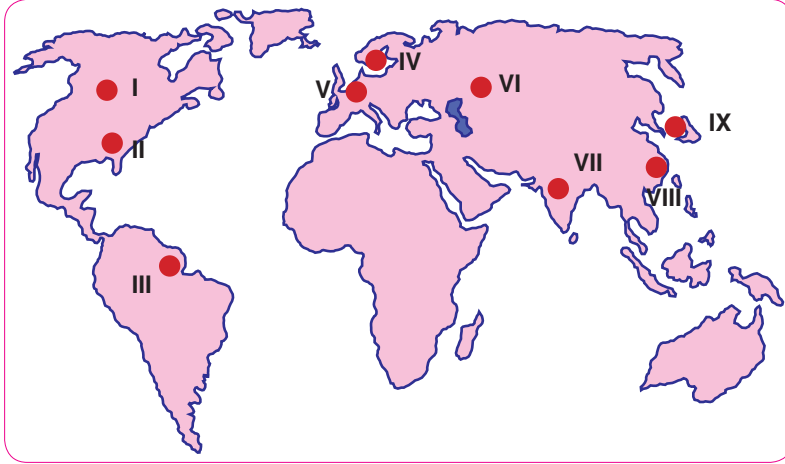
Sığır Sürüsü

Alaska'da Balıkçılık

Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir.

Bu alanların küresel olarak, tabloda verilen hangi özellikleri taşıdığını işaretleyiniz.

(Birden fazla işaretleme yapılabilir.)

Bölge	Hammadde Üretim Bölgesi	Sanayi Üretim Bölgesi	Balıkçılık Üretim Bölgesi	Ormancılık Üretim Bölgesi	Ticaret Bölgesi
I.					
II.					
III.					
IV.					
V.					
VI.					
VII.					
VIII.					
IX.					

ENERJİ NAKİL HATLARI ve TÜRKİYE

19. yy. dan itibaren petrol, kömür, doğal gaz gibi enerji kaynaklarına sahip olmak, bunların üretimini elde tutmak ve dağıtımını denetim altında bulundurmak büyük devletlerin temel amaçları arasında yer almıştır. Yaşadığımız iletişim çağının tüm araçları enerjiye endekslenmiş durumdadır. Bu bakımdan enerjinin kişi başına yıllık tüketimi de ülkelerin gelişmişlik ölçütü olarak görülmektedir. Bundan dolayı enerji kaynağının sağlanması ve taşınması oldukça önemli olmuştur.

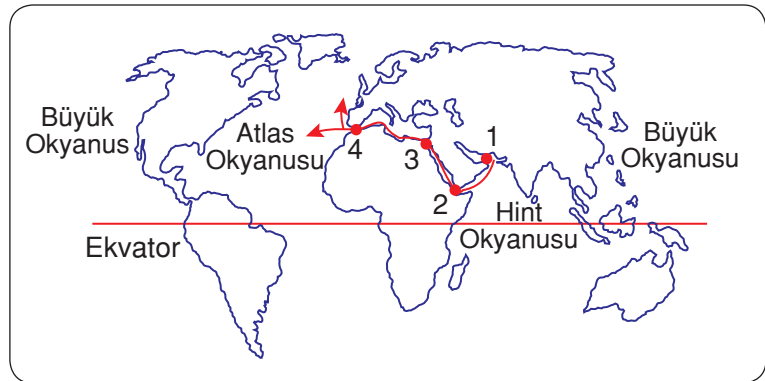
KÖMÜR TAŞIMACILIĞI

Kömür, özellikle maden sanayisinin enerji kaynağı olan taş kömürü daha çok denizyoluyla yer yer de demiryoluyla taşınmaktadır.

PETROL TAŞIMACILIĞI

Petrol denizyoluyla ve boru hatları ile taşınmaktadır. Denizyoluyla taşınmasının maliyeti boru hatları ile taşınmasından daha pahalıdır. Bu yüzden uygun koşulların olduğu yerlerde petrol boru hatları kurulmaktadır. Bu hatlar aşağıda anlatılacaktır. Petrolün denizyoluyla dışsattırımının yapıldığı en önemli bölge **Basra Körfezi**'dir. Bu körfezde kıyısı olan ülkelerden (**Suudi Arabistan, İran, Irak, Kuveyt, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri**) Avrupa Birliği ülkeleri, Türkiye ve ABD'ye tankerlerle petrol taşınmaktadır. Bu durum Basra Körfezi'nde çok yoğun bir tanker trafiği oluşturmaktadır. Bu tankerler Basra Körfezi'ni Hint Okyanusu'na bağlayan **Hürmüz Boğazı**'ndan çıkar, **Babülmendeb Boğazı**'ndan **Kızıldeniz**'e girer, Süveyş Kanalı'ndan Akdeniz'e geçer, Batı Avrupa ve ABD'ye petrol taşıyanlar **Cebelitarık Boğazı**'ndan **Atlas Okyanusu**'na ulaşır. Bu su yolları aşağıdaki haritada gösterilmiştir.

1. Hürmüz Boğazı
2. Babülmendeb Boğazı
3. Süveyş Kanalı
4. Cebelitarık Boğazı

Petrol Boru Hatları

Bu hatlardan Türkiye'ye gelenler şunlardır:

- **Bakü - Tiflis - Ceyhan Boru Hattı**
(Azerbaycan-Gürcistan-Türkiye)

– **Kerkük - Yumurtalık Boru Hattı**

(Irak-Türkiye)

Bunlardan başka Kazakistan ve Türkmenistan petrolerinin Basra Körfezi'nden satılmasını sağlayacak **Kazakistan-Türkmenistan-İran Petrol Boru Hattı**'nin yapımı sürerken Rusya petrolerinin Avrupa'ya satılmasını sağlayan **Rusya-Avrupa Petrol Boru Hattı** faaliyetine başlamıştır.

Petrol Boru Hattı**DOĞAL GAZ TAŞIMACILIĞI****Doğal gaz iki yolla taşınır:**

1. Gaz halinde boru hatlarıyla
2. Gaz halinden sıvı hale dönüştürülerek (sıvılaştırılarak) deniz yoluyla ve tankerlerle

İkinci yolda doğal gazın kullanılabilmesi için tekrar sıvı halden gaz haline dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu işlemler de bu yolun maliyetinin fazla olmasına yol açmaktadır. Bu yüzden doğal gaz, olanak olan yerlerde boru hatlarıyla taşınmaktadır.

Türkiye, Rusya, Hazar Havzası ve Ortadoğu'yu Avrupa'ya bağlayan önemli bir yeredir. Bu bölgelerin doğal gazının Avrupa'ya taşınmasında **enerji koridoru** olma özelliğine sahiptir.

DOĞAL GAZ BORU HATLARI

Bu hatlardan bir bölümü bitirilmiş bir bölümü proje halindedir.

Bitirilen ve faaliyette olan doğal gaz boru hatları :**1. Rusya-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı****(Mavi Akım Projesi) :**

Bu hat Karadeniz'in altından (yer yer 2000 m'den fazla derinlikten) önce Samsun'a oradan da Ankara'ya ulaşmaktadır. Ankara üzerinden İstanbul'a da doğal gaz ulaştırılmaktadır.

Mavi Akım Boru Hattı (Rusya – Türkiye)

2. Rusya-Avrupa Doğal Gaz Boru Hattı:

Bu hattın biri Ukrayna üzerinden diğeri de daha kuzeyden Avrupa'ya ulaşmaktadır. Hat, Almanya'ya kadar uzanmakta ve birçok Avrupa ülkesine doğal gaz ulaştırmaktadır.

3. İran-Türkiye-Almanya Boru Hattı:

Bu hattın İran-Türkiye bölümü tamamlanmış, Avrupa hattının yapımı sürmektedir.

Avrupa Doğalgaz Boru Hattı Ağı

Proje halinde olan doğal gaz boru hatları şunlardır:

1. Mısır-Lübnan-Suriye-Türkiye-Avrupa Doğal Gaz Boru Hattı
2. Hazar-Türkiye-Yunanistan-İtalya Doğal Gaz Boru Hattı
3. Hazar-Türkiye-Bulgaristan-Almanya Doğal Gaz Boru Hattı (Nabucco) Projesi
5. Türkmenistan-Türkiye-Almanya Doğal Gaz Boru Hattı

Aşağıda verilen boru hatlarında petrol mü, doğalgaz mı taşıdığını işaretleyiniz.

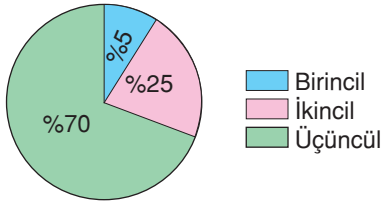
	Boru Hattı	Petrol Boru Hattı	Doğalgaz Boru Hattı
1.	Bakü - Tiflis - Ceyhan		
2.	Mavi Akım		
3.	Musul - Kerkük - Yumurtalık		
4.	Rusya - Avrupa		
5.	Hazar Havzası - Türkiye - Avrupa		
6.	İran - Türkiye - Almanya		

1. Aşağıdaki ülkelerin hangisinde inovasyona daha fazla önem verilir ve inovasyon daha yoğun olarak kullanılır?

A) Mısır B) Irak C) Brezilya
D) Fransa E) Hindistan

2. Aşağıda bir ülkedeki aktif nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımı verilmiştir.

- Aşağıdaki özelliklerden hangisi bu ülkeye ait olamaz?

A) Ekonomisinde hayvancılık önemli bir yer tutar.
B) İnsani gelişim endeksi yüksektir.
C) Kişi başına düşen gayri safi milli hasıla fazladır.
D) İhraç malları içinde mamul maddeler önemli yere sahiptir.
E) Teknoloji kullanımı yaygındır.

3. Dünya ticaretinin büyük bir kısmı Kuzey Amerika, Batı Avrupa, Doğu ve Güneydoğu Asya'da yoğunlaşmıştır.

Bu durum üzerinde bölgelerin hangi özelliği etkili olmuştur?

A) Hammadde kaynakları bakımından zengin olmaları
B) Farklı kıtalarda yer almaları
C) Büyük üretim ve pazar alanları olmaları
D) Nüfus artış hızlarının çok yavaş olması
E) Dünyanın en eski ve köklü medeniyetlerinin merkezleri olması

4. Atlas Okyanusu'nda bulunan ve Akdeniz'e geçerek, Rusya'nın Karadeniz kıyısındaki Novrossisk Limanı'na ulaşmak isteyen bir gemi,

I. Cebelitarık Boğazı
II. Süveyş Kanalı
III. Çanakkale Boğazı
IV. Panama Kanalı

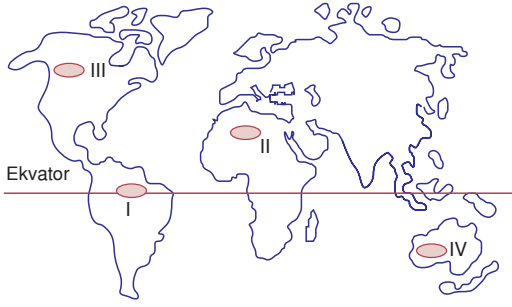
gibi su yollarının hangilerinden geçmek zorunladır?

A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

5. Aşağıdakilerden hangisi önemli pazarlar arasında yer almaz?

A) Batı Avrupa
B) Japonya
C) Hindistan
D) Kuzey Amerika'nın doğusu
E) Orta Avustralya

6.

Yukarıdaki haritada numaralanmış alanlardan hangilerinde doğal kaynak olarak ormanlar ekonomide önemli bir paya sahiptir?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III
D) II ve IV   E) III ve IV

7. Aşağıdakilerin hangisinde nüfusun yoğun olmasında sanayinin gelişmişliği ön plândadır?

- A) Hindistan'ın kuzeyi
B) Afrika'da Nil Nehri çevresi
C) Brezilya'nın kıyı ovaları
D) Çin'in iç kesimleri
E) Kuzey Amerika'nın doğu kıyıları

8. Aşağıda verilen alanlardan hangisinde nüfuslanmaya bağlı olarak tüketim miktarı **daha fazladır**?

- A) Orta Asya
B) Kuzey Afrika
C) İskandinavya
D) Batı Avrupa
E) Avustralya'nın iç kesimleri

9. Birincil ekonomik faaliyetlerin hakim olduğu bir ülke ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Hammadde dışalımını fazladır.
B) Nüfusun çok büyük bir kısmı kentlerde yaşar.
C) Sanayi ürünlerinin üretimi fazladır.
D) İnsan gücüne dayanan üretim fazladır.
E) Kişi başına düşen milli gelir yüksektir.

1. İnovasyon gelişmiş ülkelerde çok önemlidir ve uygulanır. Seçeneklerde verilen ülkelerden Fransa gelişmiş ülkedir, diğerleri değildir.

YANIT D

2. Grafikte birincil ekonomik faaliyetin %5 civarında, ikincil ekonomik faaliyetin %25, üçüncül ekonomik faaliyetin ise %70 olduğu bir ülke verilmiştir.

Bu ülke gelişmiş bir ülkedir. Gelişmiş ülkeler B, C, D ve E seçeneğindeki özelliğe sahiptir. Ancak ekonomilerinde tarım ve hayvancılık önemli bir yer tutmaz.

YANIT A

3. Bu ülkelerin önemli ticaret alanları olmasına, önemli sanayi üretim bölgeleri olması yol açmıştır.

YANIT C

4. Geminin Atlas Okyanusu'ndan Akdeniz'e geçmesi için Cebelitarık Boğazı'ndan, Karadeniz'e geçmesi için de Çanakkale ve İstanbul Boğazı'ndan geçmesi gerekir.

YANIT B

5. Bir yerin önemli bir pazar olabilmesi için nüfusun ve buna bağlı olarak da tüketimin fazla olması gerekir. Bu özelliğe A, B, C ve D seçeneğinde verilen yerler sahiptir. Orta Avustralya çöllerle kaplıdır. Avustralya'nın toplam nüfusu da 35 milyon kişidir. Dolayısıyla buralar önemli pazar olamaz.

YANIT E

6. I numaralı yöre olan Amazon Havza'sında yağmur ormanları, III numaralı yörede de taygalar (iğne yapraklı ormanlar) geniş yer tutar. II ve IV'te tundra iklimi görülür. Bitki örtüsü cılızdır veya yoktur.

YANIT B

7. Seçeneklerde verilen yörelerden sadece Kuzey Amerika'nın doğu kıyılarında sanayi çok gelişmiştir.

YANIT E

8. Seçeneklerde verilen bölgeler arasında nüfus yoğunluğu en fazla olan bölge Batı Avrupa'dır.

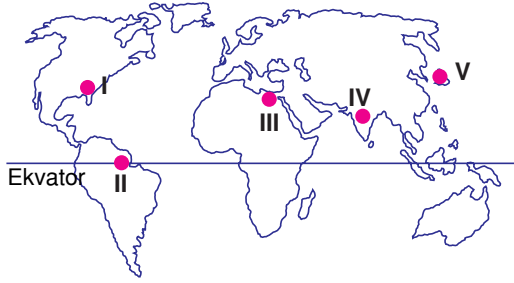
YANIT D

9. Herhangi bir ürünün doğrudan topraktan elde edildiği ve herhangi bir üretime dayanmadığı faaliyetler birincil ekonomik faaliyet olarak adlandırılır.

Gelişmemiş ülkelerde doğadan doğrudan faydalanma etkindir. Bu durumdaki ülkeler için A, B, C ve E seçeneklerinde verilen ifadeler yanlış, D seçeneğinde verilen ifade doğrudur.

YANIT D

1. Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir.

Buna alanların hangisinde kişi başına düşen gayri safi milli hasıla yüksektir?

- A) I ve II   B) I ve V   C) II ve III
D) II ve IV   E) III ve IV
2. Aşağıdakilerden hangisi önemli pazarlar arasında yer almaz?
- A) Batı Avrupa
B) Japonya
C) Hindistan
D) Kuzey Amerika'nın doğusu
E) Orta Avustralya
3. Doğa koşulları düşünüldüğünde, aşağıdaki ülkelerden hangisinin karşısında verilen ürünü dış ülkelere satması beklenmez?
- A) Brezila - Kereste
B) Nijerya - Petrol
C) Özbekistan - Pamuklu dokuma
D) İtalya - Deniz ürünleri
E) Norveç - Kağıt

4. Küresel güçler, kendi hammadde ve enerji ihtiyaçlarını karşılamak için önemli doğal kaynakların bulunduğu yerleri kontrol altında tutmak ister.

Aşağıdakilerden hangisi küresel güçlerden biridir?

- A) Avustralya   B) Brezilya   C) Arjantin
D) ABD   E) Mısır

5. ABD, İngiltere, Japonya, İtalya gibi ülkelerde üçüncül faaliyetlerde çalışanların oranı fazla iken, Somali, Nijerya, Bangladeş, Nijerya gibi ülkelerde birincil faaliyetlerde çalışanların sayısı ve oranı daha fazladır.

Bu farklılığa ülkelerin aşağıdaki özelliklerinden hangisi yol açmaktadır?

- A) Yüzölçümleri
B) Gelişmişlik düzeyleri
C) Yeraltı kaynakları
D) Nüfus miktarı
E) İklim kuşakları

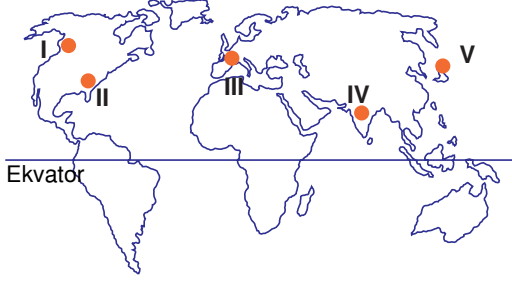
6. Hazar Havzası'ndan Avrupa'ya uzanan veya uzanması planlanan boru hatlarının Türkiye'den geçmesi Türkiye'nin;

- I. Üç tarafın denizlerle çevrili olması
II. Geçiş yolları üzerinde bulunması
III. Dağlık ve engebeli olması

gibi özelliklerden hangileriyle ilgilidir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) I ve III

7. Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir.

Buna alanların hangisinde insani geçim endeksi puanı en düşüktür?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. Küresel ve bölgeler arası ticarette hammadde; üretim ve ekonominin temelini oluşturur. Dünyada hammadde dağılımı doğal şartlara bağlı olarak dengeli değildir.

Buna göre, aşağıda verilen alanlardan hangisi orman ürünleri için gerekli hammadde üretiminde olan bir bölge **değildir**?

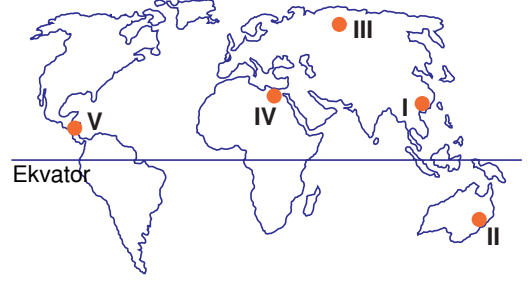
- A) Amazon Havzası
B) Kuzey Avrupa
C) Kuzey Amerika
D) Kuzey Afrika
E) Kongo Havzası

9. Gelişmiş ülkelerde çalışan nüfusun büyük bir kısmı sanayi ve hizmet sektöründe yer almaktadır.

Buna göre, aşağıdaki ülkelerin hangisinde çalışan nüfusun daha fazla bir bölümünün sanayide yer aldığı söylenebilir?

- A) Hindistan B) Brezilya C) Mısır
D) Kanada E) Afganistan

10. Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir.

Buna alanlardan hangisi önemli pazar alanlarından biridir?

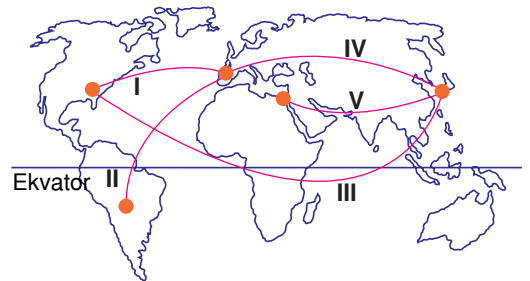
- A) I B) II C) III D) IV E) V

11. Küresel güçler, kendi hammadde ve enerji ihtiyaçlarını karşılamak için önemli doğal kaynakların bulunduğu yerleri kontrol altında tutmak ister.

Aşağıdaki ülkelerden hangisinde yukarıdaki ne benzer bir durum söz konusu **değildir**?

- A) Hindistan B) Malezya C) Şili
D) Çin E) İtalya

12. Aşağıdaki haritada Dünya'nın bazı bölgeleri arasındaki ticaret güzergahı numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir.

Buna göre, kaç numaralı güzergahta taşınan hammaddeler arasında enerji kaynaklarının payı **daha fazladır**?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1. Aşağıdakilerden hangisi enerji kaynaklarından biri olan kömür için verilmiş **yanlış** bir bilgidir?

- A) Tüketimdeki payı petrolden daha azdır.
- B) Konutların ısıtılmasında kullanılabilir.
- C) Demir-çelik sanayisinde kullanımı yaygındır.
- D) Yenilenebilir enerji kaynaklarındandır.
- E) Hava kirliliğine neden olur.

2. Ülkelerin birbiriyle ticaret yapmalarının temel nedeni kendi ülkelerinde üretilmeyen malları temin etmek veya çok büyük maliyetler gerektiren malları daha ucuza almaktır.

Buna göre, aşağıdaki ülkelerden hangisi verilen ekonomik faaliyette dışarıya bağımlıdır?

- A) Japonya – Otomotiv
- B) Suudi Arabistan – Petrol
- C) Almanya – Demir-çelik
- D) Hollanda – Süt ürünleri
- E) Cezayir – Orman ürünleri

3. – Kullanım alanı sanayide çok yaygındır.
– En önemli üreticileri ABD ve Rusya'dır.
– Elektrik üretimindeki payı yüksektir.

Yukarıda sözü edilen enerji kaynağı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Demir
- B) Boraks
- C) Bakır
- D) Doğalgaz
- E) Fosfat

4. Aşağıda verilen hammadde ve bu hammaddeyi yoğun olarak üreten ülke eşleştirmelerinden hangisi **yanlıştır**?

- A) Doğalgaz – Rusya
- B) Orman ürünleri – Kongo
- C) Deniz ürünleri – Norveç
- D) Pirinç – Çin
- E) Petrol – Güney Afrika

5. Aşağıdakilerden hangisi ticaret ve ulaşım ağının geliştiği alanlardan **değildir**?

- A) Güneydoğu Asya
- B) Batı Avrupa
- C) Kuzey Afrika
- D) Kuzey Amerika
- E) Güney Avrupa

6. Aşağıdaki tabloda bazı ülkelere ait nükleer santral sayıları ve bu santrallerin elektrik üretimindeki payları verilmiştir.

Ülkeler	Nükleer Ünite Sayısı	Elektrik Üretimindeki Payı (%)
ABD	104	19,8
Fransa	59	73
Japonya	56	28,3
İngiltere	23	26
Ermenistan	1	38

Tablodaki bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) En fazla nükleer santral ABD'ye aittir.
- B) Fransa elektrik ihtiyacının çok büyük bir kısmını nükleer enerjiden sağlamaktadır.
- C) Ermenistan bir nükleer santralden elektrik üretiminin % 40'a varan kısmını elde etmektedir.
- D) İngiltere nükleer ünite sayısı ile elektrik üretimindeki pay sıralamasında baştan dördüncüdür.
- E) Japonya'nın elektrik üretimi İngiltere'nin elektrik üretiminden fazladır.

7. Aşağıdaki ülkelerin hangisinden başka ülkelere petrol ya da doğalgaz boru hattı kurulması **be-lenemez**?

- A) Kazakistan
- B) Rusya
- C) İran
- D) Azerbaycan
- E) İspanya

8. Bölgelerin belirlenmesinde göz önüne alınan beşeri unsurların değişim hızı doğal unsurların değişim hızından yüksektir.

Aşağıda verilenlerden hangisi seyrek nüfuslu bir bölgenin sık nüfuslu bir bölge durumuna dönüşmesine yol açan beşeri etmenler arasında **saylamaz**?

- A) Turistik tesislerin kurulması
B) Sulama olanaklarının artması
C) Karayolu - demiryolu bağlantılarının sağlanması
D) Endüstriyel tesislerin kurulması
E) İklim özelliklerinin değişmesi

9. Dünyadaki turizm bölgeleriyle sanayi bölgeleri genellikle birbiriyle çakışmaz. Buna karşın gelişmiş ülkelerde çevre koruma bilinciyle oluşturulan alışveriş, teknoloji, kongre, spor turizmi gibi birçok turizm bölgesi içinde yer alan sanayi bölgeleri de vardır.

Buna göre aşağıda verilenlerden hangisinde hem turizm hem sanayi bölgesi en fazladır?

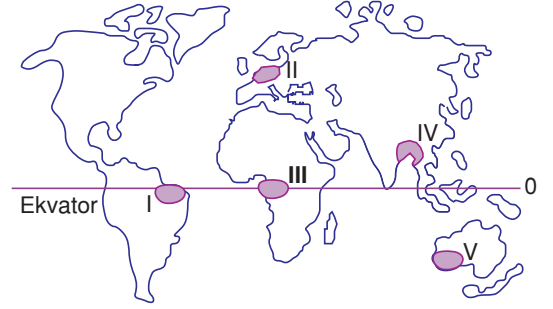
- A) Batı Avrupa
B) Kuzey Afrika
C) Güney Amerika
D) Orta Asya
E) Orta Afrika

10. Fransa, İtalya, Avusturya gibi birçok avrupa ülkesi doğalgaz kaynakları yetersiz olduğundan doğalgaz ihtiyaçlarını dışardan temin ederler.

Avrupa'ya en fazla doğalgaz satan ülke aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bulgaristan   B) Kazakistan   C) Rusya
D) Romanya   E) Çin

11. Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir

Bu alanlardan hangisi kara, hava ve demiryolları ulaşımının en çok geliştiği yerlere örnek olarak gösterilebilir?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

12. Aşağıdaki ekonomik etkinlik ve geliştiği bölge eşleştirmelerinden hangisi doğrudur?

- A) Bankacılık - Avusturya
B) Pazar - Ortadoğu
C) Tarımsal hammadde - Hindistan
D) Orman ürünleri - Fransa
E) Sanayi - Güney Amerika

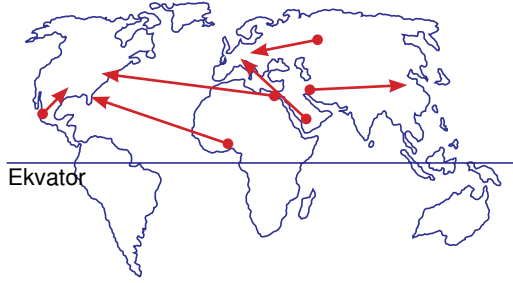
13. Aşağıda verilen ürün ve yoğun olarak üretildiği bölge eşleştirmelerden hangisi **yanlıştır**?

- A) Petrol - Ortadoğu
B) Orman - Kongo Havzası
C) Pamuk - Özbekistan
D) Balık - Norveç
E) Demir - Japonya

14. Aşağıdakilerden hangisi Dünya'da sanayi ürünlerinin üretim ve ticaretinin en çok yapıldığı bölgelerden biridir?

- A) Orta Amerika
B) Ortadoğu
C) Güney Amerika
D) Avustralya
E) Batı Avrupa

1. Aşağıdaki haritada 2017 yılına göre ana petrol ticaret yollarının bir kısmı gösterilmiştir.

Haritada verilen bilgilere göre aşağıdaki yargılardan hangisine **ulaşamaz**?

- A) Orta Doğu önemli petrol üretim alanıdır.
 B) Petrol üreticileri için Kuzey Amerika önemli bir pazardır.
 C) Avrupa kıtasında üretilen petrol tüketimi karşılamaz.
 D) Orta Doğu ürettiği petrolü büyük oranda satmaktadır.
 E) Asya Kıtası petrol kaynakları bakımından farklıdır.

2. Ülkeler ve bölgeler arasındaki ticaretin gelişmesinde, aşağıdakilerden hangisinin katkısı **daha fazla** olmuştur?

- A) Nüfusun artmasının
 B) Ulaşım sistemlerinin gelişmesinin
 C) Hammadde kaynaklarının azalmasının
 D) Üretimin tüketimden fazla olmasının
 E) Ülkeler arasındaki savaşların sona ermesinin

10. Aşağıdaki ülkelerden hangisi en çok petrol üreten ülkeler arasında ilk sıralarda yer alırken, petrol tüketimi bakımından önemli bir paya sahip **değildir**?

- A) ABD
 B) Japonya
 C) Rusya
 D) Suudi Arabistan
 E) Kanada

4. Aşağıdaki tabloda, bazı ürünler ve bu hammaddelerin üretim alanları eşleştirilmiştir.

	Ürünler	Üretim Alanı
I	Orman ürünleri	Kuzey Avrupa
II	Balıkçılık	ABD'nin doğu kıyıları
III	Hayvancılık	Avustralya
IV	Toprak ürünleri	Kuzey Afrika

Bu eşleştirmelerden hangileri **yanlıştır**?

- A) Yalnız I
 B) Yalnız IV
 C) I ve II
 D) II ve III
 E) III ve IV

5. Ticaretin geliştiği bölgeler o bölgelerde bulunan ülkelerin gelişmişlik seviyelerine pazar olmalarıyla aynı zamanda yatırımların hem kaynağı hemde yoğunlaştığı alan olmalarıyla dikkat çeker.

Aşağıdakilerden hangisi ticaretin geliştiği bir alan **değildir**?

- A) Afrika'nın iç kesimleri
 B) Kuzey Amerika
 C) Batı ve Kuzeybatı Avrupa
 D) Güneydoğu Asya
 E) Akdeniz Havzası

6. Ülkeler sahip oldukları fazla kaynakları ve ürettikleri malları başka ülkelere satıp ,htiyaçları olan ürünleri de başka ülkelere alırlar. Bu olay sonucunda uluslararası (küresel) ticaret ortaya çıkar.

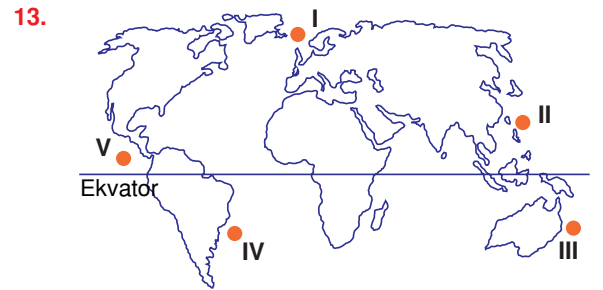
Aşağıda ülkelerin küresel ticarete sattığı ürünler gösterilmiştir, verilenlerden hangisi **yanlıştır**?

- A) Rusya – Doğal gaz
 B) Kongo – Orman ürünleri
 C) Suudi Arabistan – Petrol
 D) ABD – Petrol
 E) Özbekistan – Pamuk

7. "Değişik yeni fikirler üretmek ve bunları uygulamaktır."
- Yukarıda verilen tanım aşağıdakilerden hangisine aittir?
- A) Küresel ticaret
B) İnovasyon
C) Küreselleşme
D) Milli Hasıla
E) Gelişme Endeksi
8. Aşağıdaki bölgelerin hangisinde kişi başına düşen gayri safi milli hasıla daha yüksektir?
- A) Orta Afrika
B) Ortadoğu
C) Güney Amerika
D) Avrupa
E) Orta Amerika
9. Aşağıdakilerden hangisi küresel ticaretin ortaya çıkmasında etkili olan faktörlerden biri değildir?
- A) Ülkelerin kaynaklarının yetersiz olması
B) Ucuz mal elde etme isteği
C) İhtiyaç fazlasının satılmak istenmesi
D) Ülkeler arası fiziki ve beşeri farklılıkların olması
E) Okur-yazar oranının ülkelerde farklılık göstermesi
10. Aşağıdaki ülkelerden hangisinin petrol tüketimi daha fazladır?
- A) İran
B) Brezilya
C) Çin
D) Suudi Arabistan
E) Meksika

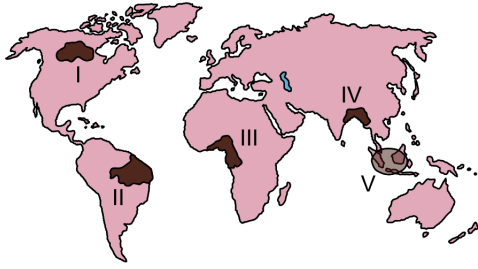
11. Aşağıdaki ülkelerden hangisinin dünya tarımsal hammadde üretimi içindeki payı diğerlerinden azdır?
- A) ABD
B) Rusya Federasyonu
C) Japonya
D) Çin
E) Hindistan
12. Aşağıdakilerden hangisi hammadde üretiminin artmasında temel etmendir?
- A) Nüfusun artması
B) Teknik buluşların artması
C) Sanayinin gelişmesi
D) İhtiyaçların artması
E) Ticaretin gelişmesi

- Yukarıdaki haritada numaralandırılmış yerlerden hangilerinin önemli deniz ürünleri üretim bölgesi içinde yer aldığı söylenebilir?
- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) III ve IV
E) IV ve V

KONU TESTİ - 8 (ÇIKMIŞ SORULAR)

1. Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir

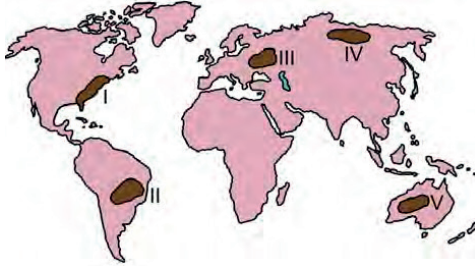

Doğal ve beşeri özellikleri dikkate alındığında bu alanların hangisindeki ormancılık faaliyetleri diğerlerine göre daha sürdürülebilir niteliktedir?

(2017 - LYS 3)

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Aşağıdaki haritada farklı coğrafi özelliklere sahip beş alan numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir

Bu alanlardan hangileri, tarımsal faaliyetler açısından diğerlerine göre daha **olumsuz** koşullara sahiptir?

(2016 - LYS 3)

- A) I ve II B) I ve V C) II ve III
D) III ve IV E) IV ve V

3. Gelişmiş ve gelişmekte olan iki ülkenin, tarım sektörleri açısından üretim miktarını belirleyen **en önemli** etken aşağıdakilerden hangisidir?

(2014 - LYS 3)

- A) Tarımdaki iş gücü oranı
B) Üretimi yapılan ürünler
C) Birim alandan alınan verim
D) Tarım alanlarının dağılışı
E) Doğal faktörlerin tarıma etkisi

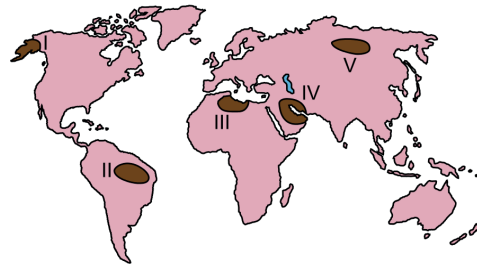
4. Akdeniz'e kıyısı olan İtalya ve Suriye'nin kalkınmışlık düzeyleri birbirinden farklıdır.

Bu durumun ortaya çıkmasında aşağıdakilerden hangisi, İtalya'nın coğrafi özelliklerinden kaynaklanan bir durum **değildir**?

(2014 - LYS 3)

- A) Gelişmiş ülkelerin etkileşim alanı içerisinde bulunması
B) Sanayileşme sürecinde, zengin ham maddelere sahip olması
C) Teknolojik gelişme merkezlerine yakınlığı
D) Deniz ulaşımında daha iyi koşullara sahip olması
E) İklim özelliklerinin ekonomik faaliyetlere daha uygun olması

5. Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir

Bu alanlardaki ham madde kaynaklarıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

(2015 - LYS 3)

- A) I ve II numaralı alanlar zengin kömür kaynaklarına sahiptir.
B) II ve V numaralı alanlar önemli tarım alanlarına sahiptir.
C) III ve IV numaralı alanlar zengin petrol kaynaklarına sahiptir.
D) I ve IV numaralı alanlar ormanlar bakımından öneme sahiptir.
E) III ve V numaralı alanlar zengin ve temiz su kaynaklarına sahiptir.

6. Çin ve Hindistan, bazı tarım ürünlerinin üretiminde dünyada ilk sıralarda yer almalarına rağmen dünya tarım ticaretinde önemli bir yere sahip değildir.

Bu durumun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

(2016 - LYS 3)

- A) İş gücü maliyetlerinin yüksek olması
B) Küresel pazarlarda rekabet edememeleri
C) Üretim maliyetlerinin yüksek olması
D) Tüketim bölgelerine uzak olmaları
E) Nüfuslarının fazla olması

7. Dünyada en fazla yükleme ve boşaltmanın yapıldığı limanların sıralamasında son 20 yıl içerisinde önemli değişiklikler olmuştur. Bu süre içerisinde ABD ve Avrupa limanları sıralamada gerilerken Uzak Doğu'da yer alan limanlar üst sıralara yükselmiştir.

Bu yükselişin temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

(2015 - LYS 4)

- A) Uzak Doğu'daki nüfus artış oranının daha fazla olması
B) Bu dönemde Uzak Doğu'da tarımsal ihracatın artması
C) Uzak Doğu'da sanayi ve ticaret faaliyetlerinin hızla gelişmesi
D) Uzak Doğu limanlarında petrol ihracatı payının yükselmesi
E) Uzak Doğu'da son yıllarda turizm faaliyetlerindeki gelişmeler

8. Petrol ve doğal gaz kullanımının daha da arttığı günümüzde bu kaynağa sahip olan ülkeler önemli bir gelir elde etmektedir. Ancak bu kaynakların, özellikle taşınması sırasında büyük yatırımlara gereksinim duyulmaktadır.

Bu kaynaklara sahip olmasına rağmen taşıma sırasında coğrafi konumundan dolayı, diğerlerine göre dezavantajlı konumda olan ülke aşağıdakilerden hangisidir?

(2017 - LYS 3)

- A) Cezayir   B) Azerbaycan   C) İran
D) Venezuela   E) Nijerya

9. Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye'nin yer aldığı önemli uluslararası projelerden biri de Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı Projesi'dir. Hazar Havzası'nda çıkartılan petrol, 2005 yılından itibaren Ceyhan üzerinden alıcı ülkelere gönderilmektedir.

Bu boru hattının Türkiye'ye sağladığı kazanımlarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

(2014 - LYS 4)

- A) Türkiye'nin stratejik önemi artmıştır.
B) Ceyhan önemli bir petrol dağıtım merkezi olmuştur.
C) En uzun bölümü Türkiye sınırları içindedir.
D) İşletilmeye başladığı tarihten günümüze kadar bu ülkeler arasında en fazla geliri Türkiye sağlamıştır.
E) Türkiye'nin Azerbaycan ve Gürcistan'la olan siyasi, ekonomik ilişkilerinin gelişiminde etkili olmuştur.

10. Orta Doğu'nun enerji yataklarına bir alternatif olarak gösterilen Hazar Havzası, petrol ve doğal gaz rezervleri bakımından oldukça zengindir. Bu havzada üretilen petrol ve doğal gazın önemli bir kısmı boru hatları ile dünyanın başka bölgelerine aktarılmaktadır.

Aşağıdakilerin hangisinde verilen ülkelerin tümü bu havzada yer almaktadır?

(2016 - LYS 3)

- A) Azerbaycan-Kazakistan-Türkmenistan
B) Kazakistan-Özbekistan-Azerbaycan
C) Türkmenistan-Gürcistan-Azerbaycan
D) Rusya-Kırgızistan-Kazakistan
E) İran-Azerbaycan-Tacikistan

11. Bir ülkede deniz ticareti filosunun geliştirilmesinin, o ülkenin ekonomik kalkınmasına aşağıdakilerin hangisi yönünde önemli bir katkı sağlaması beklenmez?

(ÖSYM)

- A) İç ve dış ticaretin canlanması
B) Yerli üretime yeni pazarlar sağlanması
C) Limanların kapasitesinin artması
D) Döviz girdilerinde artış olması
E) Turizm gelişmesi

COĞRAFYA

ÇKS - AYT

KÜRESEL ORTAM BÖLGELER

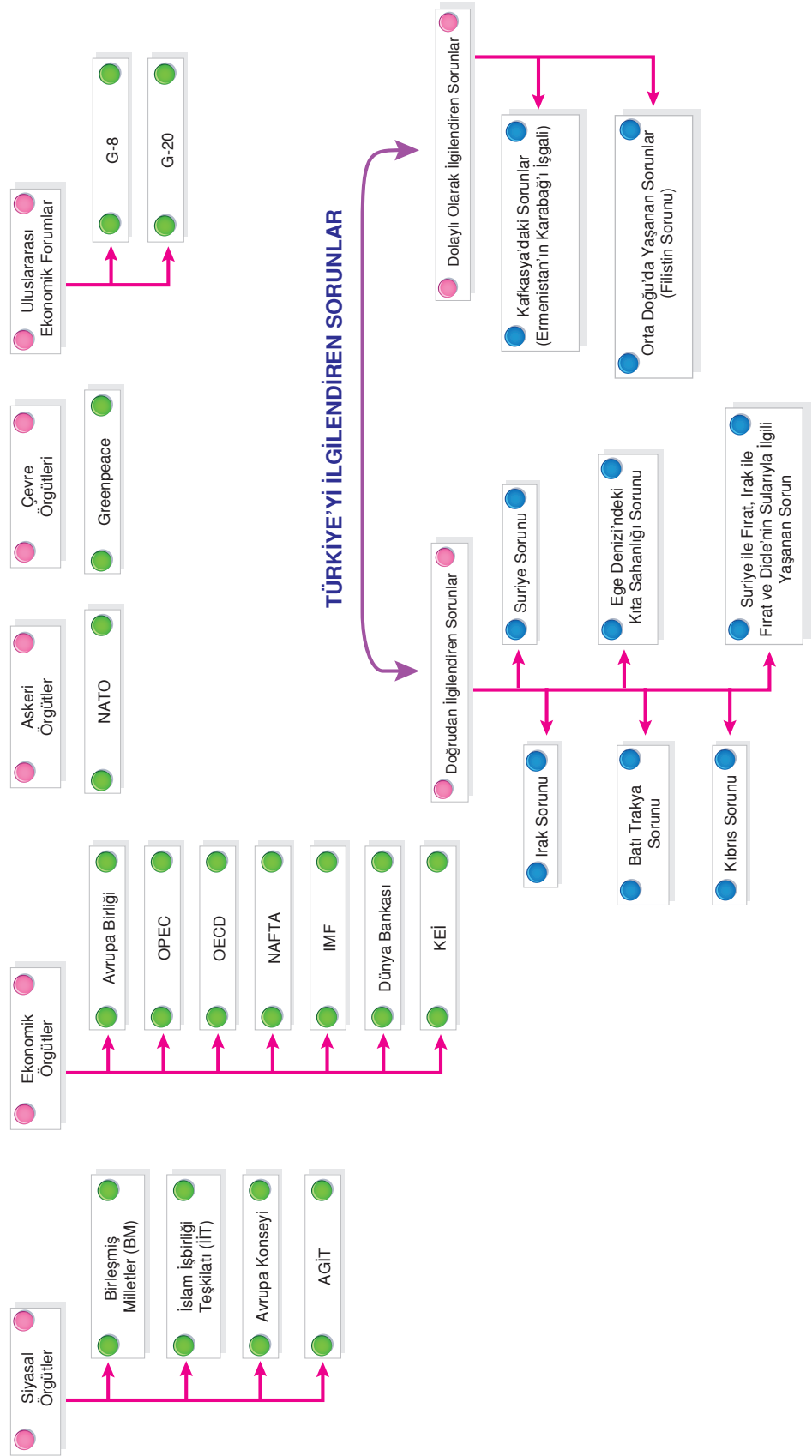

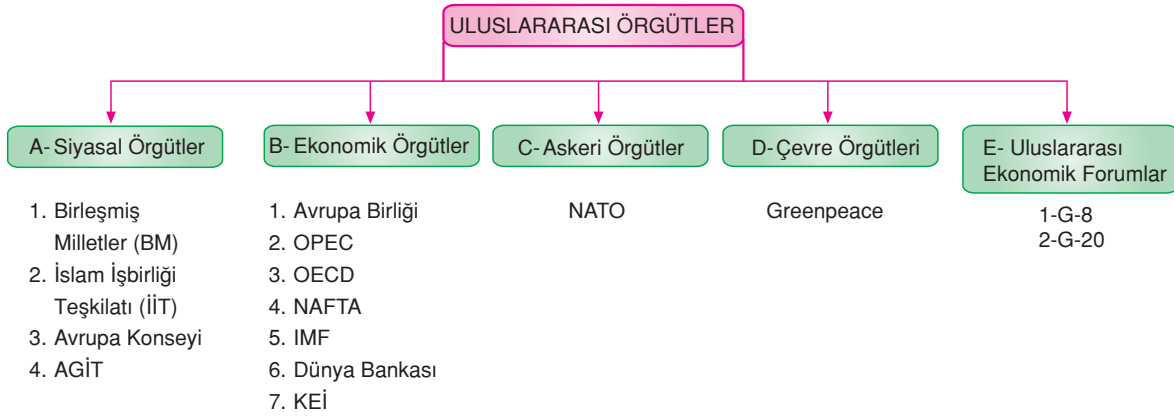
3. BÖLÜM :

- **BÖLGESEL ve KÜRESEL ÖRGÜTLER**
- **Sıcak Çatışma Bölgeleri**
- **Sınır Aşan Sular Sorunları**

AKILLI HARİTAM

ULUSLARARASI ÖRGÜTLER

UYARI

Bu örgütlerden Avrupa Konseyi, AGİT, Avrupa Birliği, NAFTA ve KEİ bölgesel örgüt; diğerleri küresel örgüttür.

A- SİYASAL ÖRGÜTLER**1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (BM)**

Birleşmiş Milletler Teşkilatı (BM) ilk kez 1945'te San Francisco'da toplandı. 51 ülke temsilcisinin BM'yi kurmak üzere imzaladıkları anlaşmanın onaylanmasıyla teşkilat **24.10.1945 tarihinde kurulmuştur.**

Kuruluşun merkezi New York'tur. BM teşkilatının halen 179 üyesi bulunmaktadır. Üye olmayan ülkeler; **Andorra, Tayvan, Monaco, Tonga, Nauru, Vatikan** ve **İsviçre**'dir.

AMAÇLARI

Uluslararası barış ve güvenliği korumak, barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve tarafları uzlaştırmak, her türlü saldırı hareketine ve barışın bozulmasına yol açabilecek uluslararası uyuşmazlıkların çözümlenmesini adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak barışçıl yollarla gerçekleştirmek, hak eşitliği ilkesine ve milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkına saygı üzerine kurulmuş dostça ilişkileri, insan haklarına ve temel hürriyetlere saygıyı geliştirmektir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu

YAPISI

BM amaçlarını yerine getirebilmek için çeşitli organlar kurmuştur.

Bu organlar; Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Konseyi, Uluslar Arası Adalet Divanı ve Genel Sekreterlik'tir.

Genel Kurul :

Üyelerin temsilcilerinden oluşan bir organdır. Her üye devletin bir oy hakkı vardır. **Genel Kurul kararları tavsiye niteliğinde olup hiçbir ülke için bağlayıcılığı yoktur.** Yılda bir kez olağan toplantı yapar. Gerekli durumlarda olağanüstü de toplanabilir. Kararlar oy çokluğu ya da üçte iki çoğunlukla alınır.

Ekonomik ve Sosyal Konsey'le Vesayet Konseyi doğrudan Genel Kurula bağlı organlardır.

Güvenlik Konseyi :

Beş daimi üye ile on geçici üyeden oluşur. Daimi üyeler; ABD, Fransa, İngiltere, Çin ve Rusya'dır. Beş daimi üyenin "veto hakkı" adı verilen ve Güvenlik Konseyinin karar almasını önleyen yetkileri vardır. Güvenlik Konseyi kararları üye ülkeler için bağlayıcı niteliktedir. Kararlara uymayan ülkelere karşı konsey kararı ile yaptırımlar uygulanabilir.

Güvenlik Konseyi toplantılarına her ay bir konsey üyesi başkanlık eder. Kararlarını beş daimi üye ile birlikte dokuz olumlu oyla alır. BM Güvenlik Konseyi çatışmanın olduğu bölgelere gözlemci gönderir. Gerekliğinde BM, barış gücü askerleriyle müdahale eder.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi

Ekonomik ve Sosyal Konsey :

Genel Kurulca üç yıl için seçilmiş 54 üyeden oluşur. Ekonomik ve sosyal konularda Genel Kurul'a yardımcı olur.

Vesayet Konseyi :

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, sömürge topraklarıyla ilgilenmek üzere kurulmuştur. Günümüzde sömürgecilik ortadan kalktığı için rolü azalmıştır.

Uluslararası Adalet Divanı :

BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi tarafından dokuz yıl süreyle seçilen, on beş üyeden meydana gelir. Merkezi Hollanda'nın La Haye şehridir. Devletler arasındaki hukuki anlaşmazlıklarda görüş bildirmekle yetkilidir.

Genel Sekreterlik :

BM Teşkilatı'nın en üst idari organıdır. Genel Sekreter, Güvenlik Konseyi'nin önerisiyle Genel Kurulca seçilir. **BM'nin idari işlerini yürütmek ve ülkeler arasında arabuluculuk yapma yetkilerine sahiptir.**

BM'nin uluslararası sorunlarla ilgilenmek ve Genel Kurul'a yardımcı olmak üzere birçok yardımcı organı da vardır. BM Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), BM Çocuklara yardım Fonu (UNICEF), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Bankası bunların başlıcalarıdır.

Türkiye, BM teşkilatının kurucu üyesidir.

Türkiye, Kore Savaşı'nda BM ortak gücüne asker göndermiş, Körfez krizinde BM kararlarına uymuştur. Somali'deki BM Barış Gücü Komutanlığı'nı yürütmüş, Bosna-Hersek ve Kosova'da Koruma Gücü'ne katılmıştır.

Birleşmiş Milletler'e üyelik kararı, Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi ve Genel Kurul'un onaylaması ile alınmaktadır. BM'ye üye olmak isteyen ülkelerden, BM'nin yükümlülüklerini yerine getirebilecek yeterlilikte olmaları ve bu yükümlülükleri kabul etmeleri şartı aranır.

Üyelikten ayrılmak isteyen ülkeler üç yıl önceden haber vermek kaydıyla üyelikten ayrılabilir. Ayrıca üyelik şartlarını yerine getirmeyen ülkeler Genel Kurul kararıyla üyelikten çıkarılabilir.

2. İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)

1969 yılında Fas'ın başkenti Rabat'ta kurulmuştur. Bugün için Türkiye dahil 57 İslam ülkesi üyedir.

Amaçları:

- Üye devletler arasında dayanışmayı geliştirmek, ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel alanlarda işbirliğini sağlamak
- Filistin halkının mücadelesine destek vermek, topraklarını kurtarması ve haklarına kavuşması için Filistin halkına yardım etmektir.

İslam Kalkınma Bankası bu örgüte bağlıdır.

3. AVRUPA KONSEYİ

On Avrupa ülkesinin 1949 'da kurduğu teşkilattır. Bu ülkeler Belçika, İngiltere, Danimarka, Fransa, Hollanda, İrlanda, İsveç, İtalya, Lüksemburg ve Norveç'tir. Konseyin amacı, üye ülkelerin ekonomik, kültürel, toplumsal hukuki ve bilimsel alanda iş birliğini sağlamaktır. Merkezi Fransa'nın Strasburg şehrinde yer almaktadır.

Türkiye, Avrupa Konseyi'ne 1949'da üye olmuştur. Teşkilata günümüzde Avrupa'nın küçük ülkeleri dışında 21 Batı Avrupa ülkesi üyedir. Konseyin başlıca organları, Bakanlar Komitesi, Danışma Meclisi, Sekreterlik ile **Avrupa İnsan Hakları Divanı'dır. Avrupa Konseyi'nin amacı ekonomik olmaktan ziyade hukuk, kültür ve eğitim alanında iş birliğini sağlamak, uluslararası nitelikte sözleşmeler, anlaşmalar hazırlamak ve temel hak özgürlüklerle ilgili değerleri tespit etmektir.**

Bu örgüt son yıllarda Avrupa Birliği'nin bir organı haline gelmiştir.

4. AGİT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı)

1970'li yıllar Sovyetler Birliği önderliğindeki doğu bloku ile ABD önderliğindeki batı bloku arasında soğuk savaş dönemi olmuştur.

Gerginliği azaltmak ve sorunları görüşmeler yoluyla çözmek için 1975'te bir belge imzalanmış ve bu örgütün temeli atılmıştır.

1989 yılına kadar çatışma ve sürtüşme içinde geçen görüşmelerin yerini 1989'da Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla yerini işbirliği ve diyalog almıştır.

Bu teşkilata ABD, Kanada, Rusya ve Türkiye ile tüm Avrupa devletleri üyedir.

Bugün için amacı üye devletlerin güvenliğini sağlamak ve üye devletler arasında işbirliğini artırmaktır.

